

Werken. Deel 25. De fortuinzoekers

August Snieders

bron

August Snieders, *Werken. Deel 25. De fortuinzoekers*. Maatschappij 'Voor God en 't Volk', Antwerpen
1926

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/snie001fort02_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

De fortuinzoekers.

Inleiding.

Het was in het jaar 1856. Eene langdurige rust was op mijn letterkundigen arbeid-gevolgd, en velen hadden mij dat plotseling afbreken met mijne vrienden, want mijne goedgunstige lezers beschouw ik als zoodanig, in bittere woorden verweten.

Een hoog geachte hand⁽¹⁾ en welke mij meer dan eens gouden waarheden schreef, zond mij echter, ten dezen opzichte, onder ander de volgende regelen:

‘Ook in de week van den letterkundigen arbeid, past de Sabbath; maar de rust, en dit is mijn wensch ten uwen aanzien, diene alleen tot verhooging van voortbrengingskracht en ga niet over tot ledigheid.’

Op verhooging van kracht boog ik niet; maar de liefde tot den arbeid heeft in de laatste maanden eenige bloemen doen ontluiken, welke ik, na mijne rust, den lezer wil

(1) Z. Exc. de Nederlandsche minister Mutsaers.

aanbieden en van deze zij mijne *Fortuinzoekers* de eersteling.

Laat mij, in het kort, een woord over de stof van deze novelle neêrschrijven.

Ik was het gewoel der stad moede - die stroom, waarin weelde en armoede, glanzend fluweel en vuile lompen, koningspeerlen en hongertranen, dansmuziek en doodsgezucht elkander gedurig verdringen.

Ik verlangde weer naar mijn dorp, met zijne najaarsbloemen, zijne bosschen met stervend loof bedekt; zijne kalme watervlakten en kerkhofachtige heide. Ik wilde de najaarszon nogmaals zien ondergaan over de plek, waar ik eens veel zoete hoop koesterde en van veel liefde en veel geluk droomde.

Jong gestorven bloemen van eene blijde lente, van een gelukkigen en liefdevollen zomer!

Daarenboven was het de 1ste November - de dag, waarop mijne moeder haar laatste 'vaarwel' uitsprak; ik wilde haar graf, hetwelk mijn heilig Mekka ieder jaar wezen zal, bezoeken.

Terwijl ik aan den grafheuvel stond, klonk de klokketoon kalm en statig. In die stille natuur had hij iets plechtig, iets indrukwekkend, hetwelk mij met ingehouden adem deed luisteren, alsof die toon mij een geheimzinnig woord zou toegefluiserd hebben.

Hij verkondigde iets verblijdend en tevens iets smartelijk.

Aan de open kerkdeur zag ik een aantal vrouwen, vroolijk lachend, eenen pas geborene, onder een sneeuwvitten doek verborgen, ten doop brengen.

Niet ver van daar graafden twee oude dorpelingen, zwijgend of somtijds diep zuchtend, een graf, waarin men den volgenden dag eenen pelgrim op den levensweg, zou ter ruste leggen.

Deze komt, gene gaat heen: wat ligt er tusschen dat *alpha* en *omega* - dat begin en dat einde?

Niets dan eene koortsachtige jacht naar geluk.

Wij weenen over het verledene; wij zijn ontevreden met het tegenwoordige, en eene brandende en onverzaadbare drift naar het onbekende, dat nooit aan de verwachting beantwoordt, verschroeit ons de borst.

Koortsachtige jacht naar geluk, inderdaad!

Ik ging droomend langs het zandpad voort, en ondanks mijzelfen keerde ik, in verbeelding, naar de stad terug. Zij rees voor mijn oogen op, met al hare prachtgebouwen, pleinen, dokken, schepen, met haren milden stroom, welke langs haren voet heendrijft, opdat zij, zich spiegelend, des te beter haar eigen pracht zou kunnen bewonderen.

Dààr toch is het leven alleen nog die koortsachtige jacht; hier, zoo dacht ik, in het stille en eenvoudige dorp, hier weet men zijne wenschen binnen den kring zijns bestaans te beperken.

Een schokkend gedommel deed zich achter mij op; toen ik het hoofd omwendde, zag ik eene groep landlieden, vrouwen en kinderen, welke naast eene open kar voortstapten.

Geheel het aanzien van deze karavaan zegde mij, dat die dorpelingen eene reis ondernamen.

Een krachtig man dreef een oud, appelgrauw paard aan - hij was de vader des huisgezins; op de kar zat de moeder met een kind van eenige maanden op den schoot; naast de kar gingen een stevige boerenjongen, twee frissche meisjes en een knaap van ongeveer tien jaar oud.

De laatste had een gul en vroolijk uiterlijk en kon zich niet weerhouden hier een vogel, daar een kikvorsch, verder een vlinder met eenen aardklot te begroeten: hij scheen de reis al spelende aan te vangen.

Bij geen enkel der reizigers kon men overigens eenen trek van weemoed bespeuren.

Allen groetten mij, en ik beantwoordde dit door een eenvoudigen groet der boeren:

‘Geluk, vrienden!’

‘Ik dank u,’ hervatte de voerman, en de moeder op de kar knikte mij vriendelijk toe.

‘Gij schijnt eene lange reis voor te hebben?’ was andermaal mijn vraag; want het scheen mij toe dat die menschen hunne geboorteplaats verlieten.

‘O ja, eene heel lange: wij gaan naar Amerika.’

Bij dat woord speelde er een glimlach om de lippen van vader, moeder en kinderen.

De karavaan zette den weg voort.

Amerika! Amerika!

Ik had mij dan bedrogen; - ook hier bestaat die koortsachtige drift, welke den mensch in het avontuurlijke zijn levensgeluk doet zoeken; ook hier denkt men dan dat de weêrgalm, welke van gene zij der zeeën terugkaatst, ons toeroept: fortuin! fortuin!

De landbouwer die, in een vergeten hoek onzer heide, zich langen tijd vergenoegde met hetgeen de hemel hem gaf, gaat zich op hetzelfde scheepsdek vermengen:

Met den avonturier, die hier en elders zijn vaderland vindt;

Met den bleeken en afgeleefden verkwister, die nog gisteren, als een verloren zoon, het laatste juweel zijner moeder aan den *croupier* der speelbank heeft ten prooi geworpen!

Met den bankroetier, die, onder den naam van koophandel, schelmerij op schelmerij pleegde;

Met schurken, kortom, die, na jaren in de gevangenis doorgebracht te hebben, hier *sterven* om in Amerika als eerlijke lieden te *verrijzen*.

Iedereen snelt voort, om het toppunt van geluk te zoeken, alsof men hoopte eens de woorden des Almachtigen van den hals te schudden: ‘In het zweet uws aanschijns zult gij uw brood eten.’

In alle standen, van de laagste tot de hoogste sport der

maatschappelijke ladder, heerscht dus dezelfde drift, dezelfde overspanning.

De kleine burger streeft den bankier - de bankier den millionnair - de millionnair de koningen terzij.

Bedrog en valsheid zijn in onze dagen niet zelden de middelen om daartoe te geraken: - wie eerlijk is komt er te langzaam of nimmer.

Ik heb den koopman, die hijgend naar de Beurs draaft, hooren zeggen: 'Ik zal rijk en dus gelukkig zijn!'

Ik heb den hoveling naar het toppunt van grootheid zien verlangen en hooren herhalen: 'Dàar wacht mij het geluk!'

Ik heb eindelijk tot hem, gelijk tot mijzelve gezegd: 'En als gij dat alles zult bemachtigd hebben?'

Altijd hooger! ziedaar de zucht van den mensch.

O ja, rustelooze Ahasverussen zijn wij allen en altijd. Wij meenen dat het waarachtig geluk vóór ons in het verschiet, ofwel achter ons op den afgelegden weg ligt - en nooit in het heden.

Het is omdat het tegenwoordige - indien er een tegenwoordige kan bestaan - naakt en met al zijne onvolmaaktheid zichtbaar voor ons open ligt.

Van het verledene herinneren wij ons alleen het goede, en de hoop zegt ons altijd dat men ons, in het toekomstige, eens den levenbeker zal aanbieden, met bloemen omkransd en enkel met zoeten honing gevuld.

Spotternij! - het leven blijft het leven, en 'daar waar wij denken het geluk te vinden, daar verbergt zich ook de smart in de plooiën van den mantel des geluks zelve.'

Zoo gaat het van de wieg tot aan het graf.

En toch vloek ik u niet, ontevredenheid; want indien gij eene bron van smart, van veel laags, veel misdadigs, veel afschuwelijks zijt - gij ook zijt de oorsprong van veel goeds, veel edels, veel grootsch.

Veel laags, veel misdadigs, veel afschuwelijks als de

omstuimige en woedende hartstochten volkomen meester gelaten, alles vertrappen wat den mensch heilig blijven moet, om het voorgestelde doel te bereiken. Veel goeds, veel edels, veel grootsch als de mensch zijne driften meester blijft en langs den rechten weg, hoe moeilijk en hobbelig ook, geen ijdele hersenschimmen, maar een bepaald doelwit te gemoet streeft.

De eerste heeft een droombeeld gezien en wil er heen, onverschillig langs welken weg; hij dobbelt op of onder; hij wil in eens rijk of gebrandmerkt zijn; hij wil vandaag in een paleis wonen, of morgen aan de bank als galeislaaf gekluisterd zijn.

Droevige samenleving!

De koude verstandelijkheid wordt niet meer beheerscht door het gevoel, die beweegkracht der ziel; noch door het geweten, die opperste rechter.

Het gevoel heeft men gegalvaniseerd en het geweten slaapt, bedwelmd als een amfioenschuimer.

Ziedaar eene rijke stof voor den romanschrijver! zoo dacht ik.

Wat is er treffender dan de bruisende driften van den steedschen fortuinzoeker af te schilderen, hem door al de wegen der kuiperijen te doen loopen; zijn slingerpad op de Beurs, aan de speelbank, zijne hoop en wanhoop, zijn helsch genot en zijne folteringen af te malen; hem te volgen misschien naar de gevangenis, naar het crimineel gerechtshof en hem eindelijk het schavot te zien beklimmen - dat voetstuk, hetwelk hij vergeten had te droomen.

Voorwaar, dat is treffend, verschrikkelijk!

Doch, heeft de Fransche letterkunde ons niet reeds genoeg van die wangedrochten doen kennen? Bezoedelden zij niet lang genoeg het mengelwerk der dagbladen, gelijk de planken des tooneels?

Neen, er is iets in deze stof, welk ons meer toelacht,

hoe eenvoudig het dan ook wezen mocht: het is de kar met landverhuizers, welke wij ginds aan den horizon zien verdwijnen.

Want aangaande de gruwel-letterkunde, zeggen wij met een der grootste prozaschrijvers van Frankrijk:

‘N’y a-t-il pas autre chose à faire maintenant que la peinture d’épouvante et de menace? Dans la littérature de mystères et d’iniquité, que le talent et l’imagination ont mise à la mode, nous aimons mieux les figures douces et suaves que les scélérats à effet dramatique. Celles-là peuvent entreprendre à amener des conversions, les autres font peur, et la peur ne guérit pas l’égoïsme, elle l’augmente.’

Wij schilderen de overspanning, welke in onze samenleving heerscht, in den kalmen omtrek der heide.

Wij zullen wellicht minder gelezen en zeker niet bewonderd worden, maar wij zullen de zending des schrijvers beter begrepen en volbracht hebben, en wie weet! of het ons niet gelukken zal één enkelen landgenoot te weerhouden, vóór dat hij zich blindelings in den maalstroom werpt, die er reeds zoo velen verslonden heeft.

Terwijl anderen ontevreden roepen: *Dahin! dahin!* zullen wij, als de Geest des goeds, den inboorling toe fluisteren:

Reis, kruis en zeil van strand tot strand,
Gij vindt geen beter vaderland.

Dat fluistert ons alles toe in ons geboortedorp: de wind, die in de lente door de bloesemrijke vruchtboomen en de bloemen des velds ruischt; dat fluisteren de rijkgeladen koornaren; dat roepen ons de stemmen der levenden en de stemmen der dooden toe!

I. De beukenboom.

Kent gij het dichtstuk van mijnen broeder, Dr. J. Renier Snieders, waarin hij den reusachtigen beukenboom, op het buitenverblijf van eenen zijner vrienden, afschildert!

Ik herinner mij dikwijls de strophen, waarin hij van den dorpeling spreekt, in zijne betrekking tot den eeuwenouden boom:

Hij kent hem van zijn jongste jaren,
 Toen hij met vlugge kinderhand
 Uit zijne kruin de vogels roofde,
 Of aan zijn zusje een noot beloofde,
 Gevonden op den waterkant.

Hij zat als jongeling in zijn schaduw,
 Verteerd door ongekende smart,
 En kwam op zijne schorse snijden
 Den naam, die hem zoo diep deed lijden,
 Den naam zoo lief aan 't lijdend hart.

O beuk, gij zijt de vriend des grijsaards,
 Die somtijds aan uw wortel rust:
 Hij komt er van 't verleden droomen,
 En voelt zijn hart dan overstroomen
 Van jeugdgevoel en levenslust.

Maar kindren stoeien rond uw' wortel.
 Gij hoort des grijsaards laatsten zucht.
 Gij laat hen allen, allen achter
 En leeft en groeit; ge blijft de wachter,
 De trouwe wachter van 't gehucht.

En datzelfde had men kunnen zeggen van den beukenboom, die, terzij van het dorpke Bladel, in Noordbrabant, zijne kruin boven al de rond hem staande boomen uitstak. Hij scheen te wedieveren met den nederigen dorpstoren, wie van beiden het naaste bij de wolken komen zou. De armkens van drie knapen konden nauwelijks zijn rechtopgaanden stam omspannen; de schaduw, welke zijne kruin van zich gaf, besloeg eene oppervlakte, welke het knaapke niet omrennen kon, zonder op 't einde ademloos neer te zijgen.

Iedereen had den majestueuzen boom lief, en de dorpeling wees hem fier den vreemdeling aan, als een wonder van Gods Schepping.

Des morgens, als de zon uit het Oosten hare stralen op den beukenboom wierp, scheen zijne kruin, door dauwdroppels bepereld, een onmetelijke tuil, met diamanten sterren en bloemen bezaaid, en 's avonds, als de laatste gloed zijne blaêren en takken bestraalde, was hij als door een fluweelen mantel, met purper gouden vlammen, omhangen.

Als het Winter werd, en zijne takken met sneeuw en ijs werden omschorst, kwam hij ons voor als eene bruid in haar lijkkleed; als het stormde, scheen hij eene godheid te zijn, in toorn ontstoken, zoo dreigend sloegen zijne takken dooreen, zoo bulderde het in zijne kruin.

In den Winter gelijk in de Lente; in den Zomer gelijk in den Herfst, was de beukenboom de vergaderplaats van de schooljeugd en de jongelingschap.

Aan de eene zijde, en niet verre van den boom, strekte zich eene watervlakte uit, die in den Winter aanzienlijk zwol, en dan zelfs tot aan den stam reikte. De effen ijsvloer was de heerlijkste plaats welke men vinden kon, om schaatsen te rijden, en vandaar dan ook dat maagd en knaap nog dikwijls op de gladde baan rondreven, als de maan reeds haar zilver licht door de beijsde takken van den beuk wierp.

Zoohaast kwam de Lente niet, of de kinderen klaptten in de handjes en begroetten vroolijk de groene botten van het loof. Men speelde vrij en onbezorgd, buiten den schooltijd, in zijne schaduw; men haalde het vogelnest uit de wiegelende takken; men plukte van zijn groen als men feest vierde in het dorp; men verjoeg de boosaardige specht, die met haren scherpen bek den schoonen stam wilde doorboren, en als het najaar gekomen was, schudde de goedaardige reus het hoofd en zaaide duizenden zoete beukennoten op den grond, als wilde hij de kinderen beloonen, omdat zij hem het gansche jaar geëerbiedigd en bemind hadden.

's Avonds, in het schoone jaargetij, als de kinderen verdwenen waren, en de maan soms door het loof pinkte, kwam de jongeling met zijne verloofde dikwijls aan den voet van den boom neerzitten, en deze laatste droeg op zijne schors de namen van alle vrienden en dierbaren, van die welke nog in het dorp leefden, die naar andere landen vertrokken waren, of die de levenden reeds naar een beter vaderland waren voorgegaan.

's Zondags, na het middaguur, kwamen de boeren in zijne schaduw rusten en hunne pijp rooken; zij spraken daar over hunne zaken, en over het nieuws dat er in de afgelopen week was voorgevallen.

Doch dit niet alleen was de reden der bijeenkomst, maar op die plek hadden zij immers als kind gespeeld, als jongeling geliefd; al hunne herinneringen, vreugde en ontgoocheling, tranen en gelach, waren er aan verbonden, en het was alsof eene onweerstaanbare kracht zelfs den tachtigjarige naar die plaats dreef.

Wie zich te beklagen had over dezen of genen, kwam die klacht onder den beukenboom en in den kring der dorpelingen bekend maken; wie goede raadslieden zocht, kwam daar; wie plannen vormde voor de toekomst, legde ze daar bloot.

Slechts hij die onrecht gedaan had, vermeed het gezelschap onder den beuk. Kortom, de beukenboom was het middenpunt van een aanzienlijk gedeelte des dorps.

Thans is de boom verdwenen, en ieder dorpeling heeft hem betreurd.

Eens op een nacht deed de storm de huizen waggelen en sloeg de toppen der populieren krakend dooreen. De hemel was pikzwart en werd, bij poozen, met vurige slangen doorploegd; de donder ratelde verschrikkelijk over het dorp heen. Een geweldige slag scheen hemel en aarde te doen scheuren, en de dorpeling, op de knieën zakkende, dacht dat de laatste oordeelsdag gekomen was.

Langzaam dreef het onweêr af, en toen de kinderen eener naburige hoeve 's morgens naar den beukenboom staarden, zagen zij hoe de hoogste top van den dierbaren boom verbroken naar beneden hing, en hoe zijne grijszilverachtige schors, tot aan den voet van stam, gespleten was.

Kind, jongeling, meisje, man en grijsaard treurden om den gevallen vriend, en ook de val van den boom is de val geweest van veel vreugde, veel liefde, veel goeden raad en veel lessen uit de ondervinding geput!

In den tijd dat onze geschiedenis voorvalt, was de beuk echter in volle pracht, in al zijn majesteit, en de vaderlijke boom wierp op eenen Zondag namiddag zijne milde schaduw op eenige landlieden, die, aan zijnen voet gezeten, lichtblauwe tabakswolken de wijde ruimte inbliezen.

Al de bewoners van den omtrek waren daar vereenigd - wij bedriegen ons! Een enkele was er niet; een enkele schuwde de beukenboom: het was de bewoner der hoeve met den *Witten Schoorsteen*, welk huis op eenigen afstand van daar, tusschen de eikenboomen verborgen lag.

Die hoeve was de eigendom van Huibert Broncke, in

de wandeling *Rosse Huib* geheeten, omdat grillige vrouw Natuur zijn hoofd met vuurroode haren had bezet.

Op het oogenblik dat de boeren onder den beuk verzameld waren, trad Broncke den weg op, die langs den boom naar zijne woning geleidde. Hij had de handen in de broekzakken, de muts diep in de oogen getrokken en hield het hoofd somber naar de borst gebogen; maar toch dwaalde zijn grauw oog vinnig rond toen hij de groep dorpelingen onder den beukenboom, naderde.

‘Geluk, vrienden!’ morde Huibert, nog eenige schreden van den boom verwijderd zijnde; doch niemand van al de aanwezigen gaf hem den groet terug.

‘Zij haten mij,’ morde hij knarsetandend, toen hij den beuk eenige stappen voorbij was. ‘En waarom?... Omdat ik mij niet bij hen aansluit, omdat ik met hen niet ga spreken over ploegen, zaaïen, oogsten, koopen en verkoopen; omdat ik hun niet zeg wat er mij in het hoofd speelt.... Dat weet Huibert alleen!’

Broncke vertraagde den stap en liet het hoofd dieper zakken; zijne oogen fonkelden als vuur en zijne handen werden tot vuisten gewrongen.

‘Laten zij mij haten, vervloeken zelfs; maar rijk zal ik eenmaal worden. Dit denkbeeld verschroeit mij het binnenste, en ik geloof dat er voor mij geene rust meer zijn zal in de wereld, zoo lang ik de goudmijn niet gevonden heb, waarvan die vreemde heer mij gesproken heeft.’

Op dat oogenblik stond de boer stil; hij vestigde zijn strakken blik onbepaald voor zich uit. Hij meende misschien de zoo lang gedroomde schatten voor zich te zien zweven. Maar door welke middelen moest hij die rijkdommen bemachtigen? Hoedanig wilde hij er toe komen, alles wat hij voor zich zag, als het ware door zijne twee armen te omvatten, en met een helsch genot te zeggen: ‘Het mijne’?

Niemand wist het; niemand raadde zelfs dat de zucht naar rijkdom den *Rosse* zoo hardnekkig plaagde en martelde; maar het denkbeeld, welk het dan ook ware, moest niet eervol, misschien wel misdadig zijn, aangezien Broncke zoo vreesachtig het gezelschap aan den beukenboom vermeed.

Broncke stond in mijmering verzonken, toen een oude blinde man, door een kind van ongeveer acht jaar geleid, de hoeve met den *Witten Schoorsteen* verliet, en den weg naar den beukenboom insloeg. De man droeg de boerenkleeding van voor dertig jaren: den bolhoed en de korte broek. Hij was omtrent een zestiger; doch naar zijn sneeuwwit hoofd, ingevallen wangen en gekromde ledematen te oordeelen, moest hij wel zeventig jaren geteld hebben.

Het kind had blonde lokken en oogen, welke twee stippelen uit de blauwe vlasbloem schenen te zijn, en kaakskens, zachter en fijner gepurperd dan de fijnste abrikoos.

Het blonde kind was Heva, het eenig dochterke van Broncke, en de oude blinde, de vader van den *Rosse*, welke sedert zijne smartvolle blindheid bij zijnen zoon inwoonde.

‘Grootvader!’ zegt Heva zacht, toen zij haren vader bemerkte, ‘daar aan den eikenboom, in de dreef, staat vader.’

‘Wat doet hij, Heva!’ vroeg de oude man.

‘Hij staat weer zoo droevig en laat het hoofd op de borst hangen.’

‘Is hij alleen, Heva?’

‘Ja, gansch alleen.... Grootvader, ik ben bang voor hem. Zijne oogen blinken; hij lacht zoo ijselijk en zijne gekromde vingers grijpen gedurig door de lucht.’

‘God!’ mompelde de oude man, met eene bibberende stem, ‘zou hij dan zinneloos zijn?’

‘Vader!’ kreet Heva.

De jonge Broncke luisterde naar de stem van het kind niet, zoodanig werd hij door zijne denkbeelden bezig gehouden.

‘Vader, vader!’ hervatte Heva op banger toon en drong zich dichter bij grootvader.

Huibert hief eindelijk het hoofd op en fronsde de wenkbrauwen, als was hij misnoegd dat men hem in zijne droomen gestoord, of liever verrast had.

‘Huibert,’ zegt de oude blinde, ‘wat gaat er toch in u om? De kleine Heva zegt, dat zij bang voor u is, zoo somber moet gij op den weg staan. Spreek, jongen, wat is er?’

‘Niets!’ was het laconisch antwoord.

‘Dat antwoord bevredigt mij niet. Ik ben wel is waar blind, maar toch weet ik wel, wat er rondom mij gebeurt. Neen, neen, gij zijt dezelfde niet meer, Huibert.’

‘En wat zou ik dan zijn?’

‘Vroeger, vóór eenige maanden nog, was uw huiskring uw geluk; ik hoorde dat aan den toon uwer stem; gij waart tevreden, u in den kring uwer familie te bevinden. Gij spraakt met uwe vrouw; gij speeldet met de kleine Heva; gij hadt goede woorden voor uw blinden vader, en nu gaan er somtijds dagen voorbij, dat ik uwe stem niet meer hoor.’

‘Het is omdat gij oud en doof geworden zijt.’

‘Neen, ik hoor, Goddank! nog zeer wel. Zoo sterk kan de wind den galm der torenklok niet van ons afleiden, of ik hoor dien klank nog; de nachtegaal moet 's avonds al heel ver van onze woning zingen, als ik zelfs zijne zachtste tonen niet opvang. Het is niet alleen in *ons* huis dat gij veranderd zijt; maar ook in uwen omgang met de overige dorpingen. Gij schuwt den beukenboom, waar de Broncke's altijd van vader tot zoon zich kwamen neerzetten.’

‘Ik heb geene zaken met de ezels, die daar komen.’

‘Spreek zóó niet van hen, met welke gij uw leven lang verkeeren moet.’

‘Mijn leven lang!’ morde Huibert eenigszins spottend en tusschen de tanden.

‘Spreek met meer eerbied over de menschen, die onder den beukenboom komen!’ ging de oude man op strengen toon voort. ‘Nog eens, zoon, wat gaat er in uw hart om? Zijt gij niet gelukkig, niet tevreden? Wie heeft u iets misdaan? Brengen uwe akkers niet genoeg op, als God u duizend voor een geeft?’

De grijsaard sprak te vergeefs. De *Rosse* had de plaats, waar hij stond, reeds verlaten en de oude man staakte slechts diep zuchtend zijne vragen, toen het kind hem, met de traantjes in de oogen, gezegd had dat vader reeds was weggegaan.

‘Arme zoon!’ herhaalde de vader en wischte een traan uit de blinde oogen.

‘Grootvader,’ hervatte Heva, ‘wat wil vader toch zeggen, als hij spreekt van geld - heel veel geld te bezitten?’

‘Spreekt hij van geld, Heva?’ vroeg de oude man bedenkelijk.

‘Ja, laatst op eenen middag lag hij onder den grooten notenboom, in het gras, te slapen. Ik zat naast hem en vlocht den schoonen bloemkrans, dien ik u gebracht heb, en om welken gij u zoo blijde toondet.’

‘Ik herinner het mij wel, Heva.... Maar sprak uw vader dan in zijnen slaap?’

‘Ja, hij sprak van geld, van veel geld en hij lachte zoo zonderling in zijnen droom. Dan sprak hij van heengaan.... verre, verre weg.... van een schip.... Grootvader, zeg mij eens wat een schip is?’

De grijsaard had gesidderd bij die woorden, en zonder op de vraag van het kind te letten, hervatte hij:

‘En wat zegde hij nog al meer?’

‘Wel... wel... hij sprak van een schip, altijd van een schip. Grootvader, wat is dat, een schip?’

‘Dat is een groot houten huis, Heva, met vlaggen er op, gelijk er eene op onzen toren waait als het 's Konings verjaardag is, en dat huis laat men op het water drijven.’

Het kind hief de groote, blauwe oogen naar den ouden man op, en scheen hem niet te verstaan.

‘En dan, grootvader?’ vroeg het kind andermaal peinzend.

De blinde luisterde niet meer naar het gesnap van het kind. Diep in gedachten verzonken trad hij voort, en in die mijmering maakte hij duizenden gissingen, welke met de afgebroken woorden konden overeenstemmen. Hij vond niets wat hem bevredigde, en kon niet anders denken, of zijn ongelukkige zoon was inderdaad in de hersens gekrenkt.

De oude Broncke kwam aan den beukenboom, en elkeen beïeverde zich om hem eene goede plaats te geven. Deze dorpeling groette hem welwillend; een ander drukte hem de hand, of klopte hem op den schouder, en zoo achterdochtig als men jegens den zoon was, zoo vriendelijk en goedhartig was men jegens den vader.

Heva zette zich naast den ouden blinde neer; maar de rust is niet natuurlijk bij kinderen en toen zij, op eenigen afstand, den kleinen Daniël Krans zag - een tienjarigen knaap met een zwarten krullekop, en een paar helderbruine oogen in het hoofd - stond zij op en vloog naar hem toe. De twee vrolijke kinderen liepen welhaast door de naburige weide, om er bloemen te plukken, en door de ommestaande heggen, om er vogelnesten te zoeken.

De vader van Daniël, Evert Krans, een man met een gulhartig en vergenoegd voorkomen, zag de blonde Heva naar zijn zwarten krullekop vliegen. De goede man lachte, en mompelde, bij het zien van het kinderlijk geluk, eene spreuk van vader Cats, zooals de dichter in de wandeling

genoemd wordt:

Niets en kander beter passen,
Als dat t' zamen is gewassen.

Het gesprek onder den beukenboom liep over alles wat op het dorp betrekking had: over het graan; over klaver en hooi, die de sprekers van verre den zoeten geur toewaaiden; over de duurte, de belastingen, de inkomsten en uitgaven, en telkens wist er Evert Krans eene wijze spreuk van den volksdichter tusschen te voegen.

Sedert eenige jaren waren Cats' *Dichtwerken*, de onafscheidbare vrienden van den opgeruimden en goedhartigen Evert. Als men in de zindelijke woning van Evert kwam, was men zeker den grooten foliant, in perkament gebonden en van koperen sloten voorzien - een oud familiestuk - op de kas te zien liggen, en er ging geen enkel avond voorbij, of de huisbaas sloeg het boek open en putte daaruit menigen gouden raad. Des winters werd de foliant bij het lamplicht open gelegd; des zomers, onder den vlierboom, voor het huis gezeten, lag de scherpzinnige huisvriend op de knieën van Evert.

Begga, de huisvrouw, luisterde aandachtig naar de *Sinspreucken* en de *Huyselicke Saken*, naar den *Achterklap en Berispinge*, naar de *Sinne- en Minnebeelden*; de kleine Daniël mocht hier en daar ook al eens een vers spellen, en tevens de schoone prenten zien - en voor allen was het boek een rechtzinnige vriend.

Er was een tijd dat vader Cats in vele huizen te vinden was: in de nederige landmanswoning gelijk in het paleis des rijken, en hoewel wij luidop bekennen, dat zijne uitdrukkingen somtijds al te stootend voor onze hedendaagsche en niet meer zoo naïve samenleving zijn, zal men toch met ons moeten instemmen, dat er veel wijze raad uit de pen des dichters gevloeid is.

Evert Krans was, in het huiselijke leven, door den dichter gevormd: Cats had hem veel goeds leeren beminnen, veel kwaads leeren vluchten; hij was hem dikwijls een richtsnoer geweest in zijnen handel en wandel, in zijn doen en laten. Hij had hem tevreden doen zijn met zijn lot, liefderijk voor de mindere en de arme, goed buurman, trouw vriend, gelukkig vader en zoon, kortom, de blijgeestige raadsman had zijn innerlijk zielsgenoegen, in het gemoed van Evert weten over te storten.

Doch stil - er wordt onder den beukenboom eene snaar aangeroord, die op menigeen diepen indruk schijnt te maken, of liever die de aandacht van allen schijnt op te wekken.

‘Nu, wat zegde hij verder?’ vroeg een der boeren, zich tot zijnen buurman richtende.

‘Zooals ik u zegde,’ hervatte de aangesprokene, ‘de vreemde heer, met zijn strooien hoed op en zijn rood gestreept hemd aan, lachte met onzen toestand. ‘Gij slaaft u dood,’ zegde hij, terwijl hij driftig zijn jeneverglas op tafel zette, ‘en het zou maar van u afhangen, om binnen eenige jaren rijk te zijn!’

‘Rijk?’ klonk het plotseling uit tien of twaalf monden.

‘Ja, dat zegde hij. ‘Hier,’ zoo ging hij voort, ‘verdient gij ten hoogste genoeg om te leven. Uwe gronden zijn belast en er liggen zilveren balken⁽¹⁾ door uw huis; het gouvernement zuigt u, door zware belastingen, den laatsten droppel bloed uit het lijf; gij wordt arm geboren, gij leeft arm en als gij sterft schiet er nog zooveel niet over om u fatsoenlijk te begraven.’

‘De man heeft gelijk!’ onderbrak een der aanhoorders.

‘Ja, dat heeft hij!’ zegde een tweede.

‘Maar wat is er tegen te doen?’ zegde de oude Broncke, met dien stillen glimlach om de lippen, welke zijne

(1) Hypotheken.

jongere vrienden scheen te willen toefluisteren: ‘Wees tevreden met uw lot!’

‘Ja, wat is er tegen te doen?’ hervatte een der eerste sprekers.

‘Hij raadde ons aan,’ zoo verhaalde de verteller weer, ‘huis, oogst, vee en grond te verkoopen....’

‘En dan?’ was de verwonderde uitroep.

‘Naar Amerika te vertrekken.’

‘Naar Amerika?’

‘Een land, waar men niet dan per schip komen kan Het moet verre, zeer verre van hier zijn.’

‘Welnu,’ zegde ons de vreemde heer, ‘daar koopt men voor eenige honderd gulden eene uitgestrekte boerderij; het werk is er licht; de grond brengt er het dubbele van hier voort; de vruchten worden er tegen hooge prijzen verkocht; belastingen kent men er niet; in een woord, het is een Luilekkerland, waar zelfs de grootste luiaard fortuin zal maken!’

‘Hoerrah voor 't Luilekkerland!’ spotte Evert; ‘maar ik voor mij, mijne vrienden, ik zeg met vader Cats:

Wilje wel zijn, wilje rusten
Soek het niet op vreemde kusten,
Eygen huys en eygen dack
Dat is vry een groot gemack.

‘Dat zeg ik ook,’ zegde de oude Broncke en schudde bedenkelijk het hoofd.

‘Maar om in dat tooverland te komen?’ wierp een der dorpelingen op, die door de Catsiaansche verzen in het geheel niet uit het veld geslagen was.

‘Daarvoor zou de vreemde heer zorgen,’ hervatte de verteller.

‘En gelooft gij dat alles?’ hervatte de blinde Broncke. ‘Denkt gij inderdaad, dat de landverhuizer in Amerika

het geld met de mand inzamelt? Die heer met zijn rood gestreept hemd en zijnen strooihoed, zooals gij hem beduidt, is niet anders dan eene lokvink, die u wil overhalen om te vertrekken, dewijl hij juist dàarin een middel vindt om u eenige guldens af te stroopen. Eens vertrokken, zal het oude spreekwoord waarheid worden: “Uit het oog, uit het hart!” en terwijl gij in de bosschen van Amerika naar fortuin rondzoekt, zit hij hier, met uwe duiten, zijne lange pijp te rooken.’

Evert Krans knikte goedkeurend, en mompelde:

Weest in 't verhuysen niet te los,
Een steen die rolt en gaert geen mos.

‘Wel gesproken, Evert! Hij, die wil werken, kan hier zijn dagelijksch brood goed verdienen; hij behoeft naar den vreemde niet te gaan, en het zekere voor het onzekere te verlaten. Men heeft al schoon praten van gouden bergen....’

‘Gouden bergen!’ spotte Evert:

Een ei dat nog niet is geleyd,
Daervan en dient niet veel gezeyt.

....‘En ik geloof met u, Krans, dat de schatten van Amerika voor de meesten van ons, nietgelegde eiers zijn. Gij hebt hier, het is waar, mijne vrienden, moeite en lasten; maar gij weet ook zeker wat gij daarvoor opzamelt. Uwe moeite zegent God met een goeden oogst, en voor de lasten, die de Koning op ons heft, waarborgt hij ons een vreedzaam, rustig en onafhankelijk leven. Ginder integendeel, dat verzeker ik u, vraagt men véél moeite van u: want gij moet eeuwenoude bosschen uitroeien, alvorens bouwland te bekomen; gij hebt er weinig of geene lasten, dat is waar; doch het ontbreekt er ook niet

aan dieven en moordenaars, die voorzeker erger zijn dan onze grenskommiezen. Vergeet nimmer de spreuk: ‘Oost West, thuis best!’

‘Drommels! gij kent dat land, vader Broncke?’

‘Ik heb er reeds zoo dikwijls over hooren spreken, dat ik, blind zijnde, meen het voor mijne oogen te zien. Geloof mij, vrienden, dat tooverland is als de regenboog, achter welken wij liepen toen wij klein waren, zonder hem ooit te kunnen bereiken.’

Bij allen die rond den beukenboom gezeten waren, verloor het land, dat de vreemde heer had voorgespiegeld, veel van zijnen tooverglans. Op den verteller zelve maakte de tegenwerping van den blinde een diepen indruk, en hoewel hij in den beginne nog al ingenomen was met het nieuwe *vaderland*, sloop, bij het hooren der woorden van den ouden Broncke, de achterdocht zijne ziel binnen.

Ieder wenschte dan ook, dat de grijsaard nog eenigen tijd zou voortgesproken hebben; doch hij zweeg plotselings stil, en het was of een onrustig denkbeeld hem eensklaps kwam pijnigen. Hij scheen ten eenemale met zijne eigen gedachten bezig, en op diep ontroerden toon riep hij zijne kleine geleidster. Het kind kwam juichend toegelopen, met eenen bloemenkrans om het blonde hoofd, dien de kleine Daniël er om gevlochten had.

De boeren zagen, met verwondering, de ontsteltenis des grijsaards.

‘Gaat gij reeds heen, vader Broncke?’ zegde Evert.

‘Ja,’ was het antwoord. ‘Ik moet weggaan.... Ik bedenk daar iets.... Ik ga naar huis.... Nu, geluk vrienden!’

Met die woorden verliet Broncke den beukenboom, en de dorpelingen begrepen noch zijne koortsachtige gebaren, noch zijne afgebroken woorden, noch zijn overhaast heengaan.

‘Ik heb alles begrepen!’ mompelde de blinde.

‘Grootvader,’ zegde Heva, ‘kleine Daniël heeft mij

zulke schoone dingen verteld van een schip. Hij heeft beloofd, er mij een te zullen maken van eenen van zijns vaders klompen. Hij zal er zeilen en vlaggen op maken van wit en verguld papier, en dan, grootvader, dan zullen wij het laten drijven op het water, aan een langen, zeer langen draad. En dan....'

'Och zwijg, Heva, zwijg van een schip; dat maakt mij bedroefd.'

Het kind hief weer de lichtblauwe kijkers naar den ouden man op, en toen het tranen aan de oogleden van den grootvader zag, kwamen er ook traantjes in hare oogen.

'Wees niet bedroefd, grootvader; ik zal er niet meer van spreken.'

'Goed kind!' mompelde de oude man, en streek met zijne knokkelige handen over het hoofd van het meisje.

II. Verhuizen.

Kind en grijsaard bereikten de woning. Huibert zat onder den notenboom, die de hoeve met den *Witten Schoorsteen* gedeeltelijk beschaduwde. Hij leunde met zijne ellebogen op de knieën en zijn ros hoofd rustte op zijne breede vuisten. Zijn oogslag was onbeweeglijk op het zand gericht, dat door de avondzon gekleurd werd.

Toen zijn vader en zijn kind nader kwamen, maakte hij een gebaar om op te staan en zich te verwijderen, als wilde hij de ontmoeting met den ouden blinde ontwijken.

‘Zijt gij daar, Huibert?’ vroeg de grijsaard. ‘Waarom wilt gij heengaan? Zijt gij bang voor uw ouden vader?’

‘Waarom zou hij mij bang maken?’ was het stugge antwoord.

‘Omdat gij iets in het hoofd hebt, hetwelk gij mij niet wilt of durft verklaren. O, gij kunt uwen blinden vader niet bedriegen!’

‘Nu, wat zou ik dan in het hoofd hebben?’

‘Huibert, zet u eens naast mij neer, hier op deze bank. Gij zijt er vroeger zoo dikwijls komen neerzitten, om naar den raad van den ouden blinde te luisteren.’

Blonde Heva huppelde op dat oogenblik naar den kant van den vijver, die op eenige stappen van den weg lag, en op welken bonte eenden ronddreven. Het kind dacht aan het schip dat kleine Daniël haar beloofd had, en dat even als die lieve eenden over de watervlakte zou voortschuiven. Het meisje vergat dat grootvader bedroefd was om dat schip, en klapte in de handjes, bij de gedachte aan het meesterstuk dat Daniël vervaardigen zou.

Wat Huibert betref, deze had zich niet dan met weezin naast den ouden man neergezet.

‘Huibert,’ zegde deze, ‘gij zijt niet tevreden in uwen stand, en dààruit komt de somberheid voort, welke u vervolgt, niet waar?’

‘Wie heeft u dat gezegd?’ viel de *Rosse* opvliedend uit. ‘Gewis heeft men onder den beukenboom Huib Broncke weer over de tong gehaald.’

Bij deze woorden stak Huib, wiens oogen als vuurkolen gloeiden, de vuist naar den beukenboom uit, wiens ranken top zich in de verte tegen den hemel afteekende.

‘Wees bedaard, Huib; het is niet onder den beukenboom, dat men mij van u gesproken heeft. Ofschoon blind, ontwaar ik zeer goed wat er rondom mij omgaat. Daarbij, men verraadt dikwijls in zijne droomen, wat men wakende in het diepste zijns harten verbergt.’

Huibert zag den grijsaard met verwonderd oog aan.

‘Toen gij onlangs daar op het gras laagte te slapen, hebt gij woorden uitgesproken, welke uw kind gehoord heeft. Gij spraakt van geld, van veel geld.... Huibert, Huibert, de geldduivel plaagt u.’

Een rilling liep den *Rosse* over de ledematen.

‘Gij wilt goud, veel goud bezitten, niet waar? Gij wilt schitteren boven de anderen, en om daartoe te geraken, hebt gij gehoor gegeven aan de woorden van dien vreemdeling, die hier als een duivelbekoorder in het dorp heeft rondgedwaald. Die kerel heeft u gesproken van een tooverland, dat verre van hier ligt; doch waar men in eenige jaren, rijk, zeer rijk zijn kan.’

‘Dat heeft hij.’

‘En slaat gij geloof aan die woorden?’

‘En waarom zou hij er geen geloof aan slaan?’ zegde Monica, Huibert's echtgenoot, welke middelerwijl nader getreden was.

Monica was een schoone en frissche vrouw, met bruine en glinsterende oogen, den bloes der gezondheid op de wangen, en die door hare glimmend glad gestreken haren, gouden kruis en gouden oorbellen, in een woord, door hare zorgvuldige boerinnenkleeding, wel deed zien, dat de praalzucht van het jonge meisje haar niet verlaten had, en zij er nog prijs op stelde, in het dorp als de *schoone* Monica geprezen te worden.

De blinde man knikte bedenkelijk, toen Monica die woorden uitsprak.

‘Ha, gij schijnt het beiden reeds eens te zijn!’ zegde hij op verwijtenden toon. ‘En waarom mocht de blinde vader niets van dat alles weten? Sinds wanneer is hij de vertrouweling niet meer van zijne kinderen? Huibert, Monica dat is niet wel gedaan!’

Er was een oogenblik stilte.

‘Wildet gij misschien,’ zoo ging de grijsaard voort,

‘zonder den arme blinde vertrekken, omdat deze u slechts tot last kan dienen, op dien verren, avontuurlijken tocht? Ofwel vreesdet gij slechts, dat hij u in uwe eierzuchtige plannen zou dwarsboomen?... Doch genoeg, ik voel het wel, ik ben de vertrouweling van mijnen zoon niet meer.’

Huibert staarde strak naar den grond.

‘Gij wilt dus vertrekken,’ hervatte de grijsaard, met een diepen zucht, ‘gij wilt naar Amerika gaan....’

Huibert zweeg.

‘Welnu, Huibert!...

‘Zooals gij zegt!’ liet er Monica op volgen.

‘Ons gewin gaat achteruit,’ ving Huibert aarzelend aan; ‘wij waren vroeger welgezeten boeren, en als het zóó voortgaat, zullen wij hier ten slotte nog doodarm worden. De winsten zijn klein, de belastingen zwaar, en ginder....’

‘Ginder is er eene tiendubbele winst, zooals men u wijs maakt!’ onderbrak de blinde.

‘Daarbij,’ zegde Monica, die gewoonlijk het woord opnam, waarin Huib bleef steken, ‘daarbij, wij worden hier in het dorp niet meer geteld. Men schuwt Huib, alsof hij een losgelaten gevangen was, en al de vrouwen zijn jaloersch op iederen draad, dien ik aan het lijf draag. Het is alsof wij, al wat wij bezitten, gestolen hebben.’

‘Gaat uw gewin achteruit, Huibert?... En toch, toen ik u alles overliet, hadt gij een twaalfstal bunders vruchtgevenden grond en vet weiland; gij hadt een schuur vol graan; de zolder was goed voorzien, en in de oude kas stond eene beurs vol Zeeuwsche daalders.... Jongenlief, het zou u zeker wèl gaan, indien gij arbeiddet zooals uw vader gedaan heeft, indien gij u met uw gewin bezig hield, in plaats van uw hoofd met ijdele hersenschimmen te plagen. Het zou u wèlgaan, dochter, als de naam van *Schoone* Monica u, tot op den dag van heden het hoofd niet op hol bracht, en gij zooveel acht op uw huishouden gaaft

als op u zelve. Gij zoudt geacht worden in het dorp, gelijk uw beider vaders en moeders geacht werden, indien gij door uw gedrag, u niet afzonderdet van de overige dorpelingen.'

Monica beet op hare lippen; Huibert zag nog altijd naar het gekleurde zand. De eerste, wie den scherpen steek, haar door den ouden man toegebracht in toorn deed ontvlammen, duwde den blinde toe:

'Wat gij ook zeggen moogt, wij zullen vertrekken zoodra de oogst, de hoeve en de gronden zullen verkocht zijn.'

'Het is dan onherroepelijk besloten, Huibert?'

'Ja, het is besloten!' wrong deze zich uit de keel.

'Dwaze kinderen! gij wilt het dorp verlaten, waar gij geboren en opgevoed zijt; waar al uwe kennissen en bloedverwanten leven, waar gij uw brood wint, en dat alles om in een vreemd land te gaan rondsukkelen, blootgesteld aan duizenden gevaren.'

'Wij zullen er rijk worden!' zegde Monica.

'Maar, indien men er zelfs schatrijk worden kan, wat hebt gij meer te verlangen dan gij nu bezit?... O, ik bid er u om, weest tevreden met hetgeen God u geeft, en verbant den geldduivel uit uw hart. Hier zijt gij geboren, hier zijt gij opgegroeid, en elke plaats in ons dorpke heeft eene goede herinnering voor u behouden. De levenden kennen u, en ginder, op het kerkhof, liggen de dooden begraven die u lief zijn.'

'De dooden zijn dood, en de levenden maken mij het leven bitter!' morde Huib.

'Het leven is vol tegenspoeden, Huibert, en waar gij u keeren zult, gij zult er ontmoeten. Rozen zonder doornen zijn er niet. Maar zoek eens in uw hart, of gij zelf de oorzaak niet zijt dat de doornen van het leven u zoo scherp steken! Ik wil zeggen - dat veel van den tegenspoed, die u overvalt, niet voortkomt van uwe burens, zooals gij

denkt, maar van u zelve. Denkt gij dan, dat er u in dat vreemde land geen tegenspoed te wachten staat; dat daàr niemand u het leven zal verbitteren?’

Huibert was nadenkend geworden.

‘Meer dan hier, onvoorzichtigen! Maar daar zult gij niemand - niemand vinden, om uwen nood te klagen; want “onbekend is onbemind” terwijl er hier nog altijd dezen of genen is, die u een troostwoord toericht. Gij zegt, de dooden zijn dood - Huib, dat is slecht van u; want als de levenden ons verlaten, vindt men in het aandenken der dooden nog troost en vriendschap. Ook de dooden zullen u ontbreken, want gij schijnt de plaats te verachten waar zij begraven liggen.’

De grijsaard had die woorden met eene ontroerde stem uitgesproken. Hoewel een man van ondervinding, en die op het dorp altijd doorging voor een wijs man, had hij nooit zóó treffend gesproken. De toon zijner stem alleen, daargelaten zijne woorden, zou het versteendste hart getroffen en tot inkeer gebracht hebben.

Op Monica bracht dit echter niets te weeg. Huibert scheen wel min of meer ontsteld; maar geenszins overtuigd. Hij verzette het denkbeeld aan de dooden, en zegde plotseling:

‘Binnen eenige jaren komen wij hier terug, en dan....’

‘Wat gij u laat wijs maken, arme zinnelooze!’

‘Waarom twijfelt gij daaraan?’

‘Amerika is bijna als het rijk der dooden: het woord “terugkomen” is aan de meesten onbekend. Weet gij hoe het u vergaan zal?’

‘Welnu?’ onderbrak Monica.

‘Gij hebt eene reis van verscheidene weken over zee af te leggen. Weet gij wat de zee is? Neen, niet waar. Welnu, het Bossche waterveld in den Winter, is er nog geen regendroppeel bij. Uw schip kan vergaan, en gij kunt in de zee uw graf vinden, of misschien naakt en arm op

eene vreemde kust worden geworpen. Zijt gij gelukkig genoeg, behouden in Amerika aan te komen, dan wordt gij er bedrogen en afgestroopt door kerels, gelijk hier die vreemde heer; gij moet daarna nog maanden lang reizen tot in het binnenland, en kunt daar door baanstroopers uitgeplunderd, of door wilde dieren verscheurd worden. Koude, armoede, gebrek, ellende, dat zijn reisgezellen die u nooit zullen verlaten.'

Monica trok ongeloovig de schouders op.

'Thans zijt gij, Huibert, zoo wat vijfendertig jaar; de reis, de vermoeienis, de ellende onder vreemde menschen, wier taal en gebruiken gij niet kent, het harde werk zullen u vroeg verouderen; gij zult altijd achter de fortuin loopen, gelijk achter uwe schaduw, en bedrogen in uwe hoop sterven, snakkend van verlangen om den toren van ons dorpke nog eens te mogen terugzien.'

Huibert was ongeduldig geworden; hij ging ontevreden heen; doch bleef op eenigen afstand staan.

'Ik had wel gedacht,' zegde Monica, 'dat de oude eenen stok in 't wiel zou komen steken. O, die vervloekte boom!' ging zij voort en wierp een brandenden blik naar den majestueuzen beuk, even als Huib eene poos te voren er de vuist naar uitgestoken had.

Vader Broncke zat alleen; de tranen liepen hem over de wangen. Op dat oogenblik kwam de kleine Heva van den vijver terug en vloog juichend naar haren grootvader; maar toen zij den ouden man zag weenen, ging de vroolijkheid van het blonde kind over.

'Grootvader, waarom weent ge?' vroeg het kind vleierend.

'Heva, mijn kind.... Och, gij zult mij niet verstaan!'

'Zeg het mij, grootvader!' hervatte het meisje op smeekenden toon. 'Ik zal luisteren, goed luisteren.'

'Zoudt gij gaarne uit ons huis weggaan, Heva? Zoudt gij de weide met bloemen, den beukenboom met zijne

zoete nootjes, den kleinen Daniël en uwe gespen voor altijd, altijd willen verlaten?’

‘Neen,’ kreet het kind; ‘neen ik blijf hier.’

‘Welnu, uw vader en uwe moeder willen weggaan, verre weg, naar een vreemd dorp, naar een vreemd land.’

Het kind zag verwonderd naar den ouden man, en zocht naar de reden waarom haar vader en hare moeder toch wilden vertrekken, en waarom dit den grootvader zoo innig mocht bedroeven.

‘En gij dan, grootvader?’ vroeg het kind eindelijk.

‘Ik weet niet wat men met mij, arme blinde! doen zal. Ik wenschte wel hier te blijven, Heva; want weldra zullen de zwarte mannen komen, gelijk voor uw broërke....’

Heva knikte, ten teeken dat zij zich de begrafenis van haar broërke zeer goed herinnerde.

‘En die zullen grootvader ginder brengen, op het kerkhof!’ ging de oude man voort.

‘Neen, grootvader!’ weende het kind, ‘neen, gij moet niet sterven. Ik blijf bij u, en ga niet meê naar dat vreemde dorp.’

‘Arm kind!’ nokte de grijsaard; ‘hadden de ouders die zoete gehechtheid nog aan den geboortegrond....’

‘Grootvader!’ riep eensklaps het kind, ‘daar komt de arme Thecla aan. Wat ziet zij er bleek en diep ongelukkig uit!’

‘Nog eene martelaresse op deze wereld!’ zegde de oude Broncke, als tot zichzelf. ‘Vraag aan vader eene aalmoes voor haar, Heva.’

Het kind liep snel naar Huibert: de arme vrouw welke Heva zoo even genoemd had, zag het en bleef, op eenige schreden van daar, den uitslag der vraag van het lieve kind afwachten; doch Huibert weigerde barsch, en somber ter aarde ziende, verdween hij achter de schaapskooi.

Heva zag hem met een bedrukt gezichtje achterna, en liet hare lip tot schreien hangen.

‘God!’ had de oude blinde met huivering gezegd, toen hij het barsche antwoord van zijn zoon hoorde, ‘dit is de eerste maal dat er eene aalmoes geweigerd wordt aan de hoeve met den *Witten Schoorsteen*. Toen ik mijnen zoon aan die arme vrouw eene aalmoes hoorde weigeren, was het mij of men deze reeds aan mij zelf weigerde; want als allen vertrokken zijn, zal ook wellicht de bedelstaf mijn toevlucht worden.... Bedelen, of met hen vertrekken.... Neen, wij blijven hier, Heva en ik, en de goede menschen zullen de weigering van de aalmoes op ons niet wreken....’

Diep zuchtend stond de oude man op: Heva kwam liefdevol toegesnel, om zijne onzekere schreden te geleiden, en nog met de gedachten beziend, welke zoo even bij hem waren opgekomen, klampte de blinde zich vaster dan ooit aan het meisje.

Den volgenden morgen stond de kleine Daniël onder den beuk, en op eenigen afstand van den vijver, waarin de boom zijn kruin spiegelde.

De knaap had een grooten klomp onder den arm, waarvan het bovenste gedeelte regelmatig afgesneden was - dat was het schip, dat hij aan Heva beloofd had. In het midden stak een eikenhouten stokske - ziedaar de mast. Daar tusschen hingen witte papierkens - dat waren de zeilen, en op den top van het houtje, klaterde een goudpapier vaantje - dat was de wimpel.

De kleine krullebol wachtte zijne vriendin. Blonde Heva verliet het huis met den *Witten Schoorsteen*, kwam dwars over het veld naar den vijver geloopt, en klapte blijde in de handen toen zij het schoone schip zag, dat Daniël gemaakt had. Het werd van alle kanten bezichtigd en bewonderd, en toen Daniël alles klaar en duidelijk had uitgelegd, ging hij, gevolgd door Heva, triomfant naar den vijver, maakte eene lange, fijne koord aan den klomp vast - en zie, daar dreef het meesterstuk van den knaap over de effen watervlakte!

De kinderen lachten, schaterden, jubelden en hadden maar spijt, dat zij zich niet in den klomp konden neerzetten en over den vijver laten drijven. Heva vond het zóó schoon, dat zij welhaast de belofte vergat die zij aan grootvader deed, en er was in de verbeelding van het kind niets schooner dan een schip.

Nu vertelde Heva aan den kleinen Daniël, dat haar vader en hare moeder ook welhaast met een groot schip zouden vertrekken, naar een ver, heel ver gelegen dorp. Daniël, die het schip voorttrok, hield een oogenblik stil en vroeg nadenkend:

‘Naar welk dorp?’

Het kind zag den knaap sprakeloos in de oogen. Het kende het dorp niet; het wist enkel, dat men ook moest ‘schipkeveêren’ wilde men er komen.

‘En zult gij ook weggaan?’ hervatte Daniël.

Heva knikte met het lieve blonde hoofdje: het varen met een groot - heel groot schip lachte haar zoo vriendelijk toe!

Nu werd het kleine schip aan den kant getrokken, en men ging naar het nieuwe land varen, waarvan Heva gesproken had. Men verbeelde zich dat het aan den anderen kant van den vijver lag. Heva bracht een rosse hommeltje aan en zette haar aan boord: dat was haar vader; Daniël ving eenen vlinder en neep het beestje half lam, om te beletten dat hij zou gaan vliegen: dat was moeder Monica. Dan zette het er nog eene kleine, lieve goudvlieg bij: dat was Heva. Daarna voer het schip weg, door de fijne koord getrokken, en de kinderen juichten toen, eene poos daarna, de lading behouden aan den anderen kant van den vijver kwam.

Nadat zij eenigen tijd gespeeld hadden, kwam Huibert langs den vijver. Hij had een donkeren blik op de twee kinderen geworpen en zijn hart had gebonsd, toen hij hunne naïeve gesprekken over het vreemde dorp, aan de

overzij van den vijver, hoorde. Huibert nam onstuimig kleine Heva bij de hand en ging, zonder Daniël een woord toe te spreken, met haar naar huis. De knaap stond geruimen tijd zijne kleine vriendin na te zien, en toen hij eindelijk de hoop moest opgeven dat zij zou terugkeeren, trok hij het schip uit het water, nam het vaartuig onder den arm, en sloeg den weg naar zijne woning in - altijd met het zoete vertrouwen, dat Heva den volgenden dag weer aan den vijver komen zou.

Daniël kwam thuis: Evert Krans zat, na een goed volbrachten arbeid, onder den vlierboom vóór het huis te rusten; Begga zat naast hem en bereidde het middageten.

Kleine Daniël vertelde hun, dat de Broncke's weggingen, naar een ver, heel ver gelegen dorp, en dat ze met een schip zouden weggaan, en dat ze daar, in dat vreemde dorp, veel, heel veel geld zouden krijgen.

Begga luisterde naar het gesnap van den kleinen jongen niet; maar Evert leende integendeel aandachtig het oor naar hetgeen de knaap zegde, en bracht het in verband met hetgeen er den vorigen dag onder den beukenboom verteld was. Een somber denkbeeld deed zijn voorhoofd rimpelen, en terwijl hij diep zuchtte, mompelde hij:

Het kind dat buyten spelen gaet,
Seyt hoe het in den huysse staet.

Evert vertelde aan zijne vrouw het nieuws van den vreemden heer, en wat men 's Zondags zoo al wonderlijks gezegd had over Amerika en zijne rijkdommen, en hij voegde er bij, dat gewis de hebzucht den armen Huibert zoo somber en zoo menschenschuw had gemaakt.

‘Dwaze!’ zegde Evert, ‘wat zal hij in zijne hoop bedrogen worden! Ik wensch van harte dat vader Broncke hem de waarheid zal doen gevoelen van de gouden spreuk:

Eygen heert,
Is goud weerd.

“Ja, dat hoop ik ook!” liet er Begga op volgen, maar als Monica iets in het hoofd heeft, zal er dit zoo gemakkelijk niet uitgepraat worden.’

‘Omdat zij de broek draagt!’ zegde Evert, terwijl hij een schalkschen blik op zijne vrouw wierp; ‘en gij weet wel, lieve, wat ik u gisteren nog voorlas:

Alwaer de spinrock dwingt het sweert,
Daar staet het qualick met den weert.

Begga lachte.

‘Als Huib een man was, hij zou naar de woorden van zijn ouden vader luisteren, en zich door al de dwaze grillen zijner vrouw het hoofd niet laten op hol brengen. Zie, Begga, dat zal ons zoo licht niet gebeuren; daar ben ik zeker van. Wij trouwden elkander uit liefde en namen zonneshijn en regen aan, zooals de lieve God ons die zond. Hadden wij weinig, wij zegden “In Gods naam”. Hadden wij veel, wij dankten den Hemel en dachten op den dag van morgen.’

‘Dat is waar!’

‘Ja, lach maar; doch dat zeg en meen ik: ik zou mijn levensgeluk niet willen ruilen met het gelukkigste lot ter aarde. Ik zou mijne vrouw niet geven voor....’

‘Ja, hoe hoog schat gij uwe vrouw wel?’ lachte Begga.

‘Hooger dan eene prinses van Oranje, en mijn zwarten krullebol hooger dan den jongen kroonprins, en voor dezen heb ik waarachtig eerbied!’ en Evert lichtte, ten bewijze, eventjes zijne muts op.

‘Wel gesproken!’ riep Begga.

‘En vader Cats zegt immers:

Geen rijcker man in alle steden,
Als die met 't sijne is te vreden.

Begga lachte andermaal, en na Evert in de oogen gestaard te hebben, zag zij naar den schoonen knaap, die, op eenige schreden van daar, met den grooten wolfshond in het zand rolde.

‘En echter,’ ging Evert op plagenden toon voort, ‘heb ik aan dat vrouwke al wat te schaven gehad!’

‘Dat is niet waar!’ viel Begga in.

‘Stil maar, liefste! Gij waart gelijk de anderen; want heel het Eva's geslacht is op denzelfden kam geschoren. In den tijd van het vrijen zijn er geene gebreken; maar eenmaal getrouwd:

Een jonge vrou, een meulenrat,
Daaraen gebreeckt gemeenlick wat.

‘En toch waart gij blijde dat gij mij hadt!’ zegde de vrouw, op hare beurt lachend. ‘Lieve hemel, ik herinner mij nog hoe hij door dik en dun, bij nacht en dag, kwam aanstappen; sneeuw, hagel, bliksem of donder schrikten hem niet af. Hij zou door de hel gevlogen zijn, om bij zijne Begga te wezen.’

‘Ja, een verliefde is dikwijls geen redelijk schepsel Gods meer. Ik was als de rest; maar ik wist wel dat, als Begga eens mijn vrouwke zijn zou, er veel aan te polijsten zou vallen.’

‘En aan u dan?’

‘Aan mij ook.’

‘Ha, gij zijt ten minste rechtvaardig!’

‘Wij moesten elkander leeren kennen en dat hebben wij gedaan, en indien er al eens eene donkere wolk aan onzen blauwen hemel kwam, dacht ik alweêr:

Geen wagen oyt zoo sacht en reet,
Die somtijds niet een stootjen leet.

En nu zijn wij gelukkig!’

‘Drommels, ik geloof het ook, en laat het ons maar zeggen, daar heeft het perkamenten boek met koperen sloten wel iets of wat aan toegebracht!’ en Evert neep de lippen vast opeen, terwijl hij de onderste lip vooruit bracht, en knikte beduidend met het hoofd.

‘Ja, er staan wijze dingen in dat boek, zoowel voor de mannen als voor de vrouwen!’ liet Begga er op volgen, en schalksch naar Evert ziende: ‘Had Huibert den *Bijbel der Boeren*, zooals men Cats noemt, hier en daar eens aandachtig gelezen....’

Evert zag nadenkend voor zich uit.

‘Waarom denkt gij?’ hervatte Begga.

‘Aan Huibert en Monica.’

‘En aan die lieve, blonde Heva, waar onze Daniël zoo gaarne meê speelt.’

‘En dan aan dien ouden, blinden vader....’

‘Arme sukkelaar!’

‘Wat zal hij, oud en blind, in dat vreemde land kunnen aanvangen? Weet gij wel, Begga, dat het lot van dien grijsaard verschrikkelijk is!’

‘Maar hij zal hier blijven....’

‘Hier blijven, als zijne kinderen, de naaste familie welke hij op aarde heeft, weggaan? Wat zal hij daarenboven hier doen? hij kan toch niet gaan bedelen, om niet van honger te sterven.’

Begga zuchtte, en er heerschte geruimen tijd diepe stilte.

Welk verschil tusschen het huisgezin van Evert Krans en Huibert Broncke! Hier tevredenheid met het lot, daar misnoegdheid over hetgeen God hun gegeven had. Hier arbeid en spaarzaamheid, daar traagheid bij den man en

verkwisting bij de vrouw. Hier het huwelijksgeluk in den vollen zin des woords, daar innerlijk de tweedracht.

Hier ziet men met een hart, kloppend van geluk, op het verledene, daar komen spijt en wroeging het hart doorboren, als men aan het verloopene denkt. Hier gaan man en vrouw, met het kind in hun midden en met een gerust gemoed de toekomst in, daar grijpen de handen, met een koortsachtigen drift, naar de schitterbeelden van den rijkdom, die hun aan gene zijde der zee worden voorgespiegeld!

III. Op weg naar Amerika.

Er werd in het dorp zeer verschillend over het voornemen van Huibert gesproken; doch het was uiterst moeilijk om den rechten draad der geschiedenis te vatten, aangezien er meer dan ooit een scheidsmuur tusschen de dorpingen en het huisgezin van Broncke, opgetrokken was.

De kinderen van Broncke en Krans bleven echter nauw aan elkander gehecht, en dit bewees Daniël nog des te meer toen, in den loop van den zomer, kleine Heva ziek werd. Hare wangen, zoo zacht gepurperd, waren bleek en mager geworden en de oogen van het lieve wicht stonden dof en zielloos. De speelzucht verging, de glimlach verdween en onbeweeglijk zat het kind soms uren lang onder den beukenboom, als was het diep in gedachten verzonken.

Daniël was de getrouwe wachter, de gezellige vriend, de vroolijke hofnar voor de kleine zieke.

Daar waar zij zich kwam neerzetten, had hij zorg gedragen het zachtste mos uit te spreiden en als de zon soms wat scherp op Heva neerviel, sneed hij met zijn zakmes elzen- en beukentakken af, en maakte alzoo eene lommerrijke tent boven het hoofd van zijne vriendin. Hij weerde met een eikentakske de vliegen of muggen van Heva's aangezichtje; hij haalde voor haar de blauwe korenbloemen en de donkerroode kolroozen bijeen; hij deed zijnen tol brommend draaien, zijn versierden reep over den zandweg vliegen; hij riep den grooten wolfshond zijns vaders en deed hem al de kunsten doen, welke hij ooit geleerd had. Daniël zelve sprong, dartelde, maakte tuimelaars - enkel in de hoop nog eenen dier zoete glimlachjes van voorheen, om de lippen van het kind te tooveren.

Dit echter gelukte hem slechts, wanneer hij zijn klompschip, met bloemen, vlinders of keurige steentjes geladen, over de donkere vlakte van den vijver glijden liet.

Heva was als eene koninginne, welke gevierd en aangebeden wordt, en haar paleis wel eens heeft willen verlaten, om in eene vreemde stad de volksvreugde bij te wonen. Het volk juicht, jubelt, danst, is onuitputtelijk in feesten, stelt al zijne kunsten en tuimelsprongen ten toon, en is gelukkig, wanneer een glimlach het effene en majestueuse gelaat der vorstin plooit.

Weldra kwam Heva niet meer onder den beukenboom, en het was Daniël of gansch de wereld voor hem was leêg gestorven: hij wachtte dagen, weken en toen zij niet kwam, richtte hij eerst zijnen oogslag naar de hoeve met den *Witten Schoorsteen*, en daarna ook traag, zelfs slepend, zijne schreden.

Aan de deur der hoeve zat de blinde vader; hij had het hoofd diep op de borst laten zakken en zuchtte soms zoo smartelijk, dat het Daniël zeer aan het hart deed.

‘Vader Broncke!’ fluisterde de knaap, na eenige oogenblikken naar den man gestaard te hebben.

‘Zijt gij het, Daniël?’

De knaap knikte; hij vergat de blindheid van den ouden man. Deze echter had de stem van het kind duidelijk herkend.

‘Daniël, komt ge zien waar Heva is?... Ik begrijp het: gij vindt uwe speelgenooten niet meer.... Arm kind!’

‘Waar is Heva, grootvader Broncke?’

‘Heva is ziek, lieve jongen.’

De tranen kwamen den knaap in de oogen.

‘Zij heeft dikwijls naar kleinen Daniël gevraagd,’ ging de blinde voort, ‘en als zij soms droomt en ijlt, dan roept zij u en spreekt van al de schoonheden, welke gij voor haar gemaakt hebt. Zij spreekt altijd, op eenen toon waarin het geluk tintelt, van het schoone schip met vlaggen en wimpels!’ voegde de oude man er zuchtend bij.

‘Mag ik Heva gaan zien, vader Broncke?’ vroeg de knaap met bevende stem.

‘Waarom niet, kind! Kom, wij zullen samen eenige oogenblikken aan het bed van de kleine zieke gaan doorbrengen.’

De blinde reikte den knaap de hand toe, en beide traden de hoeve in. De eerste woorden die Heva uitsprak, was de vraag of Daniël het schoone schip had meêgebracht. De grootvader beefde bij die woorden, want hij dacht aan het vertrek. Monica hoorde de vraag integendeel met voldoening; immers, in al dat ijlen en droomen van het kind, over het schoone schip van Daniël, zag zij gedurig de profecie van geluk in de toekomst: zij dacht dat de engelen door den mond van haar kind spraken. Hoe meer kleine Daniël dus van het schip vertelde, hoe meer hij de vriend der moeder was, hoe meer de zieke Heva opgebeurd werd en glimlachte - maar ook hoe ingetogener en mismoediger de arme blinde werd.

Allen schenen hem te verlaten!

Dien avond vouwde Daniël de handjes samen en bad

God vurig voor het herstel zijner lieve Heva. Hij deed zelfs de schitterendste beloften aan den Hemelschen Kindervriend, en als wij ons niet vergissen, beloofde hij onder ander, voor den aanstaanden winter, zijne beste schoenen aan den kleinen Jezus: gewis, omdat hij Hem altijd met naakte voetjes op den schoot zijner moeder zag.

Er scheen een vaster toegehaalde, een inniger band tusschen de twee kinderen geslingerd te zijn, en als de zorgvolle Begga aan het vertrek der familie Broncke dacht, kwam er ook wel eens een zucht uit haar edel hart op, omdat zij zich verbeeldde dat haar kleine krullebol om de blonde Heva treuren zou.

Onder den beukenboom sprak men dikwijls over het voornemen van Huibert, en men twijfelde nog altijd of het wel ooit zou verwezenlijkt worden; maar toen men, op eenen Zondag na de hoogmis, den verkoop der hoeve en al hare afhankelijkheden zag aangeplakt; toen men hoorde, dat Huibert reeds tweemaal naar Antwerpen was geweest, om zijne inscheping te bewerken, toen twijfelde men niet meer. Sommigen beklaagden den gelukzoeker; anderen dreven den spot met hem; doch iedereen had diep medelijden met den ongelukkigen blinde.

Kort daarna werden de hoeve, de oogst, het vee, de gronden, kortom, al de roerende en de onroerende goederen, welke Huibert bezat, verkocht. De blinde kon dien dag aan de hoeve niet blijven: het deed hem zeer aan het hart, datgene in vreemde handen te hooren overgaan, wat hij van zijnen vader geërfd had; wat hij zelf in het zweet zijns aanschijns had gewonnen. Niets werd er gespaard, hoe heilig het hem ook wezen mocht. Immers hij, die door de geldzucht geplaagd wordt, heeft geen hart meer!

De oude man ging heen, om zijn ongeluk aan de eenzaamheid te klagen. Aan Heva's hand over den zandweg gaande, kwam hij langs het huis van Evert. Deze

sprak hem bemoedigend toe, en de toon zijner stem alleen bewees, dat hij deel nam in het zware lijden van den grijsaard.

‘Wat zult ge nu doen, vader Broncke?’ vroeg Evert, nadat de blinde hem zijne smart had geklaagd.

‘Wel wat zou ik doen, Evert! Indien ik hier blijf, zal de blinde vader moeten bedelen, of ten laatste door het armbestuur gehouden worden. Werken kan ik niet meer, en ik ben te oud om te leeren bedelen. Allen, zelfs de kleine Heva, gaan weg, en zien en droomen niets anders dan Amerika.’

‘Arme vader!’

‘Dat zegt gij wel!’ nokte de blinde; en terwijl hij de handen bibberend uitstak, sprak hij voort: ‘Evert, laat mij u de hand drukken en vaarwel zeggen.’

Evert kon geen woord uitbrengen; hij vond op dat oogenblik geen enkele spreuk van Cats, die hem anders zoo gulhartig van de lippen rolden. Begga weende van aandoening, en Daniël had zijnen arm om Heva's hals geslagen als om het lieve wichtje aan zich vast te ketenen. Krans had sinds eenige oogenblikken zijne beide handen in die van den blinde gelegd.

‘Evert, gij zijt gelukkig,’ zegde de oude man. ‘Gij droomt niet van ongekende rijkdommen en zijt tevreden met hetgeen de lieve God u geschonken heeft. Denk in uwen voorspoed aan hen die, in een vreemd land, een graf gaan zoeken.’

‘Wij zullen u niet vergeten!’ zegde de goedhartige man aangedaan.

‘Bid soms eenen “*Onze Vader*” voor ons.’

‘Maar vader Broncke, zult gij dan zoo spoedig vertrekken?’ onderbrak Begga den spreker.

‘Ja, morgen of overmorgen nacht. Die schelm van een Koppel, zooals men den vreemden heer noemt, is ons gisteren komen zeggen, dat het schip, waarmee wij de

wijde zee moeten oversteken, te Antwerpen gereed ligt.... In Gods naam!’ weende de grijsaard; ‘maar ik had toch liever hier willen sterven en begraven worden - hier, in onzen eigen grond. Nu, Heva, zeg den kleinen Daniël goeden dag!’

De kinderen spraken geen woord: zij zagen elkaar droevig in de oogen en toen Daniël begon te weenen, zegde het meisje met eene troostende stem:

‘Ween niet, Daniël; Heva zal terug komen.’

‘Neen, neen!’ murmelde de oude man binnen 's monds. ‘Men komt niet terug uit dat gevloekte land!’

‘Ween zoo niet, Daniël!’ liet Begga er op volgen, toen zij haar lieven krullebol zoo pijnlijk schreien zag. ‘Gij hoort het wel, Heva zal immers terugkomen.’

‘Ja, ja!’ zegde de blinde luidop, ‘troost u maar, lieve Daniël. Waarom zouden wij nu reeds hunne hartjes doen lijden!’ ging hij voort, zich tot de ouders wendende. ‘Laat hun de zoete hoop van het weerzien behouden; het is een balsem voor het oogeblik, terwijl het vergeten er welhaast op volgen zal.’

‘Neen, grootvader!’ onderbrak Heva, de hemelschblauwe oogen tot hem oplichtende, ‘neen, ik zal Daniël niet vergeten.’

Weinige oogeblikken daarna trad de blinde voort, en de gelukkige Evert en Begga zagen hem weemoedig na. Op de plaatsen, welke hem lief waren en die Heva hem aanwees, stond hij eenige oogeblikken stil. Hij rustte geruimen tijd op den dorpel der kerkdeur, bij de graven zijner dierbaren; hij ving gretig in zijn oor den klank der torenklok op, als zij treurig het uur sloeg; hij toefde lang aan den beukenboom en daàr, door smart overmeesterd, liet hij het hoofd moedeloos tegen zijn ouden vriend leunen.

Wat al herinneringen waren er voor hem aan dien boom verbonden!

De maan wierp haar tooverlicht door het gebladerte

toen Heva, met een bedrukt stemmeke, haren vader smeekte naar huis te gaan.

‘Ik word bang, grootvader!’ stamelde het kind. ‘Kom, laat ons naar de hoeve terugkeeren.’

Het was kort daarna des nachts, bij een helderen maneschijn, dat 't huisgezin van Broncke vertrok, om 's anderendaags in de haven aan te komen, waar men zich voor het Land van Beloften zou inschepen. Het weinige dat men had overgehouden en dienstig was voor de reis, werd op eene opene kar geladen. De blinde en Heva kregen eene plaats tusschen de opgestapelde voorwerpen, en Huib en Monica gingen naast het voertuig, dat traag over den zandweg hobbelde.

De hoeve met den *Witten Schoorsteen* was ledig, en noch Huib, noch Monica wierpen een laatsten, smartelijken blik op de woning. Integendeel zij wenschten zich geluk den geboortegrond te kunnen verlaten. De oude man zat gebukt en weende. Het was op dat oogenblik, of alles wat hem lief was op de wereld in het graf zonk, naarmate de vlakke achter de kar wegschoof. Van tijd tot tijd hief hij het hoofd op en vroeg aan Heva:

‘Waar zijn wij, kind?’

En de eerste maal dat dit voorviel, had Heva gezegd:

‘Aan het huis van Daniël.’

De grijsaard wendde zich naar den kant waar hij wist, dat het huis stond en in zijne gedachte richtte hij nogmaals zijnen groet tot de woning, waar hij zooveel vriendschap en meelijden ontmoet had.

‘Zij slapen gerust,’ murmelde de grijsaard, ‘zij worden niet geplaagd, zooals mijne kinderen, door den koortsachtigen goudroom!’

De haan kraaide op dat oogenblik; hij scheen den landverhuizers een laatsten groet voor zijnen meester te willen toesturen.

Daarna verviel alles weer in de diepste rust, en de kar

hobbelde traag en doodsch voorwaarts, alsof zij een lijkwagen ware geweest. Welk verschil met de andere dorpelingen, als deze van het eene naar het andere dorp verhuizen! Deze vertrekken bij helderen dag, bij een vroolijken zonneshijn; de kar, waarop zij gezeten zijn is met eene sneeuw witte huif overtrokken; de koorden, die ze vasthechten, zijn met bloemen omslingerd en voor, in den boog der huif, hangt eene kroon van bloemen, loover en klatergoud; zelfs in sommige dorpen spant men twee, met bloemkransen versierde paarden voor de kar.

Dan nog, zij die verhuizen, zingen een vroolijk, een sarrend liedekje, ten afscheid aan het dorp:

Te Blajel wille we niet wonen
Daar zijn er de wijven te kwaad!

En niettegenstaande dat plagend en niet heel vleierend refrein, komen de burens de voorbijtrekkende huifkar begroeten, en den verhuizer 'geluk en welvaart' toewenschen.

Hier, integendeel, is niets van dat alles: geen groet van burens en vrienden. O, wij zeggen het terecht, het is een lijkwagen die daar heen rolt!

Dat gevoelde de oude Broncke.

Na eene poos vroeg hij andermaal:

'Heva, waar zijn wij nu!'

'Dicht bij den beukenboom.'

De blinde hief het hoofd op en scheen te bidden, het aangezicht ten hemel gekeerd; een lichte nachtwind speelde door de takken en schudde de dauwdroppels naar beneden. Het waren koude, maar toch voor den grijsaard, verkwikkende tranen. De nachtegaal zong in het kreupelhout zijn melodieus lied, als wilde hij de reizigers aan het rustige en onbezorgde verleden herinneren; als wilde hij eene laatste poging doen, om hen, door zijn zoeten

zang, aan den grond te kluisteren, die hen zag geboren worden.

Te vergeefs!

Huib en Monica zagen den ouden beuk met geen zoo gerust gemoed als hun dochterke; de eerste meende, in plaats van eenen vriend, eenen vijand, een dreigend spook in hem te zien. Ook sloeg hij de zweep geweldig om de ooren van het paard, en riep onstuimig: 'Voort, voort!'

Het dier draafde over den weg, totdat men den beukenboom uit het gezicht verloren had, en toen Huib en Monica, nadenkend geworden, met een kloppend hart langs het kronkelend heispoor voorttraden, brak de grijsaard eensklaps het stilzwijgen af:

'Waarom dreeft gij aan den beukenboom, uw paard zoo eensklaps voort, Huibert!'

De *Rosse* zweeg.

'Gij zwijgt?... Ik heb uwe beweging echter wel verstaan, zoon. Was het u niet alsof de beukenboom u verweet dat gij hem verliet, zelfs, dat gij in langen tijd niet meer in zijne schaduw gekomen waart?... Ja, ja... Och, konden wij nog terugkeeren, Huibert!'

'Voort, voort!' riep de *Rosse*, en legde opnieuw de zweep over het snuivende paard.

De karavaan verdween welhaast in de naburige mastbosschen.

De zon was reeds weer aan 't dalen, toen men Antwerpen bereikte. De kar rolde de groote stad in, om welhaast voor een zoogenaamd *Gasthoff* stil te houden - een soort hotel, waar de Duitsche landverhuizers gewoonlijk hunnen intrek namen; een dier verblijven, op welke de policie niet zelden hare Argusoogen gericht hield.

Het eerste gedeelte van den weg was afgelegd. Spoedig zou de familie zich inschepen, en door den wind voort, altijd voortgedreven worden. Waarheen? Naar Amerika. Waar ligt dat land? Dat weet men niet. Om het even:

men loopt geblinddoekt en met uitgebreide armen vooruit, zeker zijnde dat de fortuin zich daarin storten zal, zoodra men voet aan wal heeft gezet.

Fortuin, fortuin! roept de arme landverhuizer.

Graf, graf! is de natuurlijke echo op dat woord.

Eenige dagen daarna dacht Huibert de laatste voorwaarden der inscheping volbracht te hebben; doch welk een smartelijk gevoel overmeesterde den armen blinde, toen men hem zegde dat hij zijne huisgenooten niet kon vergezellen, uit hoofde van het bekende gebrek, en verder omdat hij geene voldoende hulpmiddelen bezat, om zonder werken in Amerika te kunnen leven.

Het was den ouden man of hemel en aarde, op dat oogenblik, door een donderslag verpletterd werden. Ginds wachtte hem wel is waar de rampspoed, maar hier, hier wachtte hem, alleen en verlaten, de prangendste armoede; ginds zouden zijne kinderen zijn, hier bleven niets dan vreemden voor hem over Zijn eigen vaderland was voor hem het land der ballingschap geworden!

De blinde bad en kroop weenend op de knieën; Heva mengde hare kinderlijke stem in het smeekgebed; Huib ook drong, met eenige woorden, aan; maar hij, die de inscheping bewaakte, weigerde hardnekkig en wees op de onverbiddelijke wetten, welke er in Amerika op de ontscheping van dergelijke landverhuizers bestaan.

‘Mijnheer,’ zegde de blinde, ‘laat mij meê vertrekken, of liever laat mij mijne kinderen uitgeleide doen. Ik zal Amerika niet bereiken; neen! de dood, ik gevoel het, zal mij lang vóór de aankomst weggevoerd hebben.’

‘Welnu, oude, sterf dan liever op de kust!’ zegde lachend de kapitein van het vaartuig. ‘Hier zult gij nog een graf vinden; maar ginder werpt men uw lijk voor de haaien. Daarbij, het uitgeleide is reeds meer dan voldoende: wat vroeger of wat later afscheid genomen, dat is hetzelfde.’

‘Mijnheer, waarom heeft men ons dat niet vóór het vertrek gezegd?’ stamelde de oude man.

‘Waarom laat gij u bedriegen? Is het onze schuld als men u geene goede inlichtingen geeft, en dat gij geloof geeft aan alle schijnschoone beloften!’

‘O, die gevloekte zucht naar goud!’ jammerde de blinde.

Huib stond bleek als een doode, en het hoofd op de borst gebogen; hij wist niet wat zeggen of wat doen. Monica bleef koel bij dit alles; de traantjes liepen Heva over de wangen, en terwijl het kind met het eene handje zich aan 's vaders kleêren vastklampte, reikte het met het andere naar haren blinden grootvader, die allengs al meer van het dek gestooten werd.

‘Huibert, Huibert!’ riep de oude man, alsof hij hem eene zware verwijting, over zijne onverschilligheid, wilde toerichten.

De toon der stem had een overschot van gevoel in het hart van den hebzuchtige doen ontwaken, een overschot van ouderliefde. Hij sprong toe, en kwam nog juist bijtijds genoeg om den ouden blinde, die bewusteloos neerzakte, in zijne armen op te vangen. Huibert's hand, anders zoo krachtig, beefde als een riet, dat door den wind bewogen wordt. Kleine Heva streelde met de handjes het doodsbleeke wezen van den blinde, of kuste de bestorven wangen, als wilde zij hem tot het leven terugroepen.

Eenigen tijd nadien was de oude Broncke bijgekomen: hij stond met Huibert, Monica en Heva op de kaai der Schelde. Op den stroom lag de driemaster, gereed om naar de Nieuwe Wereld te stevenen.

De matrozen zongen hun eentonig lied, bij het ratelend ophalen der ankerketting. Zij waren tevreden, want zij keerden naar hun vaderland terug, terwijl zooveel anderen het hunne ontweken!

Op de kaai was het oogenblik van het afscheid ge-

komen. De oude blinde scheen nu gelaten in het verschrikkelijk lot dat hem beschoren was. Het geloof in God ondersteunde hem, en al liepen de tranen over zijne wangen, toch scheen hij kalm te zijn. Hij omhelsde zijne schoondochter, de duivelsche slang, welke het ongeluk in zijn aardsch paradijs had gebracht; zijnen zoon, den misleide, die aan gene zij van de zee, het geklingel der goudbeurs meende te hooren, terwijl het de klank zijner doodsklok was, en eindelijk Heva, dat onschuldige wezen, hetwelk niet besepte wat zwoegen, worstelen, lijden en scheiden was, en dat, door de traantjes heen, het schoone groote schip met een juichend hart begroette.

‘Huibert, ga nu in vrede!’ zegde de oude.

‘Vader,’ stamelde de zoon, ‘ziedaar nog twee zilverstukken, bij die welke ik u gegeven heb.... Ga terug naar ons dorp, en ik beloof u, zoohaast ik geld gewonnen heb, zal ik u komen halen....’

‘Ja, vader, en dan moet ge Daniël meëbrengen,’ onderbrak Heva. ‘Wat zou hij blijde zijn, dat groote schip ook eens te zien!’

De blinde had zijnen zoon andermaal aan het hart gedrukt; maar toen deze de bovengemelde woorden uitsprak, vertoonde er zich een smartelijke glimlach op het wezen des grijsaards.

‘Neen,’ zegde hij, ‘neen, bedrieg u niet! Wij zullen elkander niet weerzien - ten minste hier niet.’

‘En waar dan?’

‘Hierboven; en wie weet Huibert of gij, die met duizenden gevaren gaat worstelen, nog niet vroeger zult dàar zijn dan ik.’

Het signaal was gegeven; de landverhuizers riepen, uit de boot, den hulpeloozen blinde hun laatste vaarwel toe. Eenige oogenblikken daarna was alles vaardig aan boord; de Amerikaansche vlag wapperde vroolijk op den wind; een kanonschot daverde ten afscheidsgroet aan de gast-

vrije beemden, en in tranen stikkend, zakte de oude Broncke op de knieën. Hij gevoelde, dat hij aan het sterfbed van geheel zijn huisgezin stond...

Inderdaad lezer, dunkt u niet dat het daarheen drijvende schip eene doods-kist is; dat de zwellende zeilen de witte lijkwade zijn over veel jong gestorven hoop? Dunkt u niet dat de zwalpende golven veel gelijken aan dronken lijkbaardragers, die misschien welhaast hunne schouders onder die doods-kist zullen uittrekken, om haar in het diepe watergraf te doen zinken?...

De blinde stond tegen een der boomen geleund en weende. De rijke wandelaar ging hem voorbij, zonder hem eenen blik van belangstelling toe te werpen; de rijke dame verhaastte haren stap, om hare fijngevoelige zenuwen niet te ontstellen.

De parabel van den Samaritaan is nog ten huidigen dage waar!

Een arme werkmán hield het eerst voor den blinde stil; een matroos, ruw en wild van uitzicht, maar gevoelig van hart, was de tweede. Het volk vormde welhaast eenen kring rond den lijder, die snikkend zijne lotgevallen vertelde.

‘Daar,’ zegde de werkmán, diep aangedaan en hij wilde hem het eenige koperstuk geven dat hij bezat.

‘Neem dat,’ hervatte de matroos, en hij stak den blinde een zilverstuk toe, terwijl hij een brandenden blik op het vertrekkende vaartuig wierp, en een ruwen vloek tusschen de tanden mompelde.

De grijsaard weigerde de twee giften, hem zoo edelmoedig aangeboden.

‘Kom,’ zegde eene vrouw uit de volksklas, ‘kom meê naar mijn huis, en morgen zult gij vertrekken’ - en met eene driftige beweging greep zij den arm van den ouden Broncke en, gevolgd door eene schare volks, deed zij hem eene nederige werkmánswoning binnentreden.

Daar vond de grijsaard ten minste harten, die hem weer een weinig troost in zijn lijden gaven!

IV. Een brief uit de ander wereld.

Het goudgele koren was reeds lang in de schuren; de weiden waren kaal geschoren, de herfstbloemen ontloken. Boven vele deuren der hoeven hingen blauwe en witte druiventrossen en tusschen het groen der fruitboomen, bloosden sappige appelen.

Eer de boer den handenarbeid voor den naderenden winter aanvangt, houdt hij in ons dorp nog eens dapper kermis - en wij bevinden ons juist te Bladel, op het oogenblik dat de violen, de bassen en de klarinetten, in iedere herberg krassen, brommen en schetteren.

De dans is inderdaad hupsch, vroolijk en bovenal vermoeiend. Men meet het genoten vermaak af, naarmate de droppelen zweet van het aangezicht gestroomd zijn.

Inderdaad, vriendelijke lezeres, vindt gij niet dat dààr de dey van Algiers, met volle recht zou mogen zeggen, toen hij aan een der hoven van Italië dansen zag: 'Dat zou ik mijnen knecht laten doen.'

Maar toch, gij zoudt gewis dat gewoel met voldoening beschouwen. Het is wel schoon om te zien - die ronde, blozende gezichten, die heldere, vriendelijke oogen, dien glimlach om den mond, die frissche lippen; kortom, men mag ze zien onze flinke boerinnen, van wie Evert wel zeggen mocht:

Geen beter blancket
 Als gezond en vet,
 En in kleedingh net.

Evert zelve liet de kermis niet ongehinderd zijn huis voorbijdansen, al zat hij dan ook reeds een aantal jaren in het huwelijksbootje. Neen, op die dagen was hij weer piepjong, en zijne vrouw aan den arm nemende, dacht hij andermaal, blij en onbezorgd het leven in te dansen. Dan ging hij, in wat zijne vrouw betreft, ook regelrecht tegen den raad van vader Cats in:

Quade beenen en goede wijven,
 Dienen wel in huys te blijven,

hoewel, tusschen twee haakjes gezegd, het eerste gedeelte van het vers nog in 't geheel niet op Begga kon toegepast worden. Zij was integendeel nog vlug te been, en danste nog dat het kraakte. Evert deed, geweldiger dan de moedigste knaap, den vloer onder zijne met nagelkoppen bezette hielen daveren, en kletste bij het *avant-deux* in de handen, alsof hij er zijn dagelijksch brood meê verdienen moest.

Somtijds zette Krans zich achter den danskring neer, en mengde zijn gulhartigen lach en zijne spreuken tusschen de luchtige muziek in, en als hij dan een paar in het oog kreeg, dat, zooals men plagend zegt, 'elkander doodgeerne' zag, stiet hij zijne lachende Begga in de zijde, als wilde hij zeggen: 'Zoo waren wij ook eens!'

Het waren daar geen

Syde wordekens,
 Fluweele boordekens,
 Met zachte koordekens,

neen, te drommel! Vader Cats heeft het gezegd, en Evert

herhaalde het luidkeels lachend:

Een boer die vrijt,
Hij stoot of smijt.

‘Pas op, Jeurie!’ riep Evert tot een reusachtigen boerenknaap met bolle wangen, die zijn kermismeisje heen en weer sleurde, ‘pas op, jongen! ge zult uwe meid nog kreupel en lam vrijen!’

Maar de aangesprokene stoorde zich aan die scherts niet, en danste of liever stampte, en in de handen kletsend, den spotter voorbij.

‘En gij, Balte,’ hervatte Krans, ‘te drommel! laat gij uwe meid daar op de *bank van barmhartigheid* zitten. Ha! is er ruzie in 't huishouden?’

Geliefkens kijven
Doet liefde bekljiven.

En inderdaad, Evert wist de zwarte wolkjes, aan den kermishemel, weldra te verdrijven en er was altijd tien tegen een te wedden, dat de zaak op eene hartelijke verzoening zou uitloopen.

Vindt gij dien Evert niet eene ronde ziel, lezeres, en hebt gij in uwe beschaafde kringen wel ooit een zoo gelukkig en practisch wijsgeer ontmoet? Evert nam het leven - die mengeling van rozen en doornen - uit de hand van God aan, zooals dezes wil het hem voorbereidde, en terwijl hij zijne smart zooveel mogelijk in zijn eigen hart besloten hield, deed hij de anderen integendeel zooveel mogelijk genieten van het geluk, dat hem geschonken werd.

Op het oogenblik dat in de herberg de dans het levendigste was, dat het deksel der tinnen liters gedurig klepte om gesuikerd bier - kortom, dat de vreugde van dans- en drinkpartij ten toppunt steeg, drong eensklaps

kleine Daniël door den danskring tot bij zijnen vader, en zegde ademloos en met bedrukt stemmeke:

‘Vader, vader! ginds aan den beukenboom....’

‘Wat is er te doen?’ vroeg Evert met een beklemd gemoed.

‘Grootvader Broncke....’

‘Wat zegt gij?’

‘Hij staat ginder aan den beukenboom te weenen.’

‘Grootvader Broncke!’ riep de edelmoedige boer, en snelde de deur uit.

Het vermaak verdween als met een tooverslag, en Evert Krans dacht aan niets meer dan hulp te gaan toebrengen aan den ouden blinde. Evert was echter niet alleen. Bijna al de dansers en danseressen volgden hem, en onder den beuk gekomen, zag men inderdaad den armen blinde staan, bleek, haveloos en aan de hand van een vreemd jongske, dat hem tot geleider gediend had. Ach! men zou gezegd hebben, dat hij uit het graf was opgestaan, en niet meer tot de levenden behoorde!

De geschiedenis van den blinden man werd in korte woorden verteld; maar zij bracht een verschrikkelijk uitwerksel op de harten van al de omstanders te weeg. Het was of men inderdaad, plotseling, van het kermiskleed in het rouwgewaad, van het bal in het doodenhuis was overgeplaatst.

‘En nu sta ik weer in uw midden, goede vrienden!’ smeekte de oude man. ‘Och, verstoot den blinde niet; geeft hem voor den korten tijd, dien hij nog leven en lijden zal, een stoel om op te zitten, eene bussel strooi om op te sterven.’

‘O, wij zullen u helpen, vader Broncke!’ zegde Evert, terwijl hij de handen des grijsaards vastgreep. ‘En Huibert heeft u zoo onbarmhartig verlaten?’

‘Evert, wees niet hard voor hem! Huibert draagt reeds eene zware straf genoeg. Hij beloofde rechtzinnig,

onvermoeid te zullen werken, om mij den onbezorgden ouderdom terug te geven, dien ik hier genoot; hij hoopt weldra te zullen terugkomen, om mij dan met zich over zee te nemen.... Arme jongen!’

‘En wat gaat gij nu beginnen?’ vroeg een der omstanders.

De oude man hief de schouders op.

‘Bedelen...’ liet hij er droevig op volgen.

‘Neen,’ zegde Evert, ‘dat zal niet waar zijn.’

‘Wat zou ik anders doen?’ snikte de oude.

‘Kom, vader Broncke,’ riep de goede boer plotseling uit, ‘kom naar mijn huis, en God moge u een lang en gelukkig leven gunnen.’

‘Ja, zoo moet het zijn!’ zegde Begga. ‘Evert, ja, zoo versta ik het ook. Kom, vader Broncke, kom!’

‘Brave zielen!’ snikte de oude blinde.

‘Hier, Daniël, hier!’ riep Evert met eene altijd klimmende bezorgdheid. Gij zult voortaan bij vader Broncke de plaats van de kleine Heva vervullen.’

‘Heva...’ weende de grootvader.

‘Waar is Heva?’ vroeg de kleine krullebol met eene bange stem.

‘Troost u, kleine Daniël; mij dunkt dat zij nog eens onder dezen beukenboom terugkomen zal.’

Daniël ging vooruit; Evert en Begga ondersteunden den grijsaard aan weêrskanten; de geheele stoet dorpingen volgde zwijgend en met gebogen hoofd, en als er hun een woord over de lippen vloeide, dan was het eene klacht voor den blinde, eene zegening voor Evert.

Een half uur daarna klonk de viool weer even vroolijk als te voren; slechts Evert, Begga en Daniël waren op de kermis niet meer te vinden. Zij verzorgden den armen dwaler, en sliepen dien avond gelukkig en tevreden in.

Van dien dag af werd de oude blinde als de vader des huisgezins aanzien, en als hij de liefdevolle zorgen

ontwaarde, welke men voor hem had, vergat hij soms, voor een oogenblik, het smartelijk lijden van zijne kinderen, en hij meende in de gelukkigste dagen zijner blindheid teruggetooverd te zijn.

Daniël was de trouwe geleider van den verlatene; als de zon 's morgens vroolijk op den beukenboom glinsterde, of als zij er 's avonds droomend en met haren stervenden glans op neerzag, geleidde hij den ouden Broncke naar den reusachtigen vriend, en toefde er met den grijsaard in de schaduw.

Ofwel zij wandelden door de bosschen, door de weiden en akkers; zij toefden aan den afgebranden molen, langs welks puinen de kleine rivier kabbelde; aan de dorpskerk, op het kerkhof; zij rustten uit aan elke hoeve en waren bij elken boer welkom.

Als zij alleen waren, spraken zij samen over het verledene en vooral over Heva, en elken avond vouwde Daniël de handjes samen en bad voor zijne kleine vriendin.

Wij zullen de jaren in ongestoorden vrede laten heenrollen, en ons vijf of zes jaren later in ons verhaal verplaatsen.

Daniël wordt allengs een ranke en schoone jongen. Zijn eenigszins gebruind gelaat, met een lichten blos van gezondheid overdekt, is regelmatig gevormd; zijn oog flikkert als een diamant, onder de sierlijk gebogen wenkbrauwen; zijn haar is nog zwarter en glimmender geworden.

Over heel dat wezen ligt iets droomend zoet verspreid, dat den jongen Daniël des te beminnenswaardiger doet voorkomen. Beminnenswaardig - ja, dat was hij; daarin waren het al de meisjes van het dorp eens, en waar zou men betere rechters vinden dan onder haar?

Was zijn uiterlijk gunstig, ook zijn innerlijk strekte hem tot eer; hij had ook al te goede voorbeelden gehad, om

het schoone en edele niet te beminnen en na te volgen.

Kon hij betere leidlieden vinden dan eene teêrhartige moeder, een braven vader en dan dien tweeden vader - een grijsaard, vol ondervinding en levenswijsheid?

Het huisgezin bestond nog altijd uit hetzelfde getal personen als vroeger.

De oude Broncke leefde stil en gelaten voort: het scheen dat de tegenwoordigheid van den grijsaard een tiendubbel geluk in het huis had gebracht; want in eenige jaren was Evert Krans een der welvarendste eigenaars van den omtrek geworden. Wilde de Hemel hem reeds hier op aarde zijne menschlievendheid, den ouden Broncke betoond, vergelden? Dat kunnen of mogen wij niet doorgronden.

Krans was God dankbaar voor die rijkdommen; maar zeker is het, dat, als de Voorzienigheid hem beproeving op beproeving had toegezonden, hij, met evenveel liefde als nu, het laatste stuk brood met den blinde zou gedeeld hebben.

In die welvaart wilde Evert zijnen zoon dan ook eene betere opvoeding geven, dan hij zelve genoten had; hij wilde dat hij meer zou kunnen, dan verzen van vader Cats lezen - en, na eene lange beraadslaging met den dorpspastoor, met Begga en grootvader Broncke, kwam men tot het besluit, dat de eenige zoon naar de latijnsche school zou gezonden worden, om er zijne studiën te doen.

De oude Broncke meende, als hij dat eens zou geleerd hebben, hij wel bekwaam zou zijn de schoolmeester, of misschien wel de burgemeester van het dorp te zijn; Begga verzette zich daar hevig tegen, en meende haren zoon reeds als pastoor der gemeente ingehuldigd te zien. Wat Evert betreft, hij zweeg en liet de toekomst aan den goeden God over.

Weinige maanden daarna zou Daniël inderdaad het vaderlijk huis verlaten. De kleermaker van het dorp had

hem, zoo goed hij kon, uitgedost in een langen blauwen jas, die hem juist niet verre van de hielen bleef, en in welken men nog wel een tweeden Daniël had kunnen bergen, zonder dat de naden zouden gebersten zijn. De moeder had hem den stijf gesteven hemdsboord, zoo hoog mogelijk, uit den halsdas getrokken, en Evert had hem eene verbazend groote zilveren horloge - eene *knol*, zooals de Noordbrabantsche boer spottend zegt - met zilveren ketting, in den vestzak gestoken. Al die opschik verdroot Daniël, en deed ten slotte Evert hartelijk lachen; maar Begga eischte dat haar zoon deftig voor den dag zou komen, en haalde daarom zijnen hemdsboord zoo hoog op, dat Daniël een pijnlijk gezicht begon te trekken en Krans uitriep:

‘Maar, vrouw, gij zult hem de ooren van het hoofd snijden?’

Met de zegening van gansch de familie vertrok de toekomstige student, en de laatste woorden, die vader Broncke hem toesprak, waren deze:

‘Bid voor hen, Daniël, die verre van ons weggingen; bid vooral voor die kleine, onschuldige Heva.’

Die naam bracht altijd een ontroerenden indruk op Daniël teweeg. Als kind had hij immers met het blonde wichtje gespeeld, en haar lief gehad als zijn zusterken. Toen het kind weg was, bleef hem de herinnering hiervan des te levendiger bij, omdat de blinde grootvader altijd van het meisje sprak.

In zijne verbeelding had hij van jaar tot jaar het kind zien opgroeien, en even als hij nu reeds een aankomende jongeling was, moest zij ook reeds eene ontluikende maagd geworden zijn. Doch, neen! Huibert, Monica en hun lief dochterken waren, zonder twijfel, reeds lang dood; want sinds hun vertrek had niemand iets meer van hen vernomen, en de stilzwijgendheid van vijf of zes jaren kon niet anders dan de stilzwijgendheid des doods zijn.

Daniël was een ieverig student: hij was een voorbeeld voor zijne medeleerlingen, en de professoren wisten zijne goede hoedanigheden hoog te waardeeren. Als hij met de vacantedagen in het dorp terugkwam, bewonderde men den stillen, eenvoudigen en wijzen jongeling, en als men hem telkens de eerste prijzen zag wegdragen, dacht men ook algemeen, dat hij reeds te veel verstand had om een boerenschoolmeester, een boerenburgemeester of een boerenpastoor te zijn. Grootvader Broncke dacht er ook zoo over, en Begga glimlachte fier over haren zoon, als zij dit den ouden blinde hoorde zeggen.

Als Daniël in het vaderlijke huis terugkwam, werd er meer dan gewoonlijk over de landverhuizers gesproken; maar vooral als de blinde aan den arm van Daniël door de weelderige akkers of de lommerrijke bosschen wandelde, spraken jongeling en grijsaard over Huibert, Monica en Heva. Wel is waar weende de oude man soms; maar het waren tranen van geluk, omdat zijn lieve Daniël zulke goede herinnering van zijne kinderen bewaard had, en er zoo zoet en troostend over wist te spreken.

Eens, op een heerlijken namiddag van de maand Augustus, wandelden zij alle twee op het breede boschpad, over hetwelk de beuk, de mast en de eik, in eene wilde schakeering van groen, hunne milde schaduw wierpen.

‘Ja, grootvader,’ zegde de student, ‘ik herinner mij nog altijd levendig de eerste kinderjaren, toen ik met die kleine, blonde Heva onder den beukenboom kwam spelen. Wat al schepen, looverhutten, fluitjes van elzenhout, en wat al kransen van korenbloemen heb ik voor haar gemaakt!’

‘Zij was zoo goed, niet waar?’ zegde de oude man.

‘Zij was een engel, grootvader, en mij dunkt dat ze zelfs te schoon en te goed was voor deze aarde.’

‘Daarom heeft God haar gewis ook tot zich genomen, Daniël.’

‘Wie kan de raadsbesluiten van den goeden God doorgronden, grootvader! En echter, er is eene stem in mij die zegt, dat wij het lieve kind nog eens zullen weerzien. Naarmate de jaren verliepen en ik zelve grooter werd, zag ik Heva ook grooter worden. In mijne eenzame studie-uren, scheen het mij dikwijls toe, dat zij zich over mijne schouders neerboog en glimlachend met mij de wonderschoone dingen las, die de dichters neerschreven; ofwel, als ik voor haar bad, dacht ik dat hare blauwe oogen mij toelachten.’

De grijsaard verstond weliswaar de dichterlijke woorden van Daniël niet heel wel; maar toch glimlachte hij, omdat hij gevoelde dat de jongeling iets zoet en vleierend van zijne Heva zegde.

‘Weet ge nog wel, grootvader, wat gij zegdet toen gij terugkwaamt uit Antwerpen, en ik u weenend naar mijne kleine zuster vroeg?’

‘Ik herinner het mij niet meer.’

‘Het was ginds onder den beukenboom....’

‘Het is reeds zoovele jaren geleden, Daniël, en mijn geheugen wordt zwak.’

‘Gij zegdet mij: ‘Troost u, kleine Daniël; mij dunkt dat zij hier, onder dezen beukenboom, nog eens terug komen zal.’

‘Heb ik dat gezegd?’

‘Ja, ja!’

‘Ik deed dit slechts om uwe traantjes op te droogen. Ik had toen gewis geene hoop meer.’

Daniël liet het hoofd peinzend op de borst zakken.

‘En echter...’ murmelde hij.

Hij vond geene woorden om uit te drukken wat hij eigenlijk gevoelde. De woorden van den grijsaard hadden echter de droomen van den student verflauwd; hij had gehoopt dat de oude man, integendeel, hem in zijne zoete denkbeelden zou hebben gesterkt.

Men was aan den beukenboom gekomen, en die plaats ging men nooit voorbij zonder eene poos te rusten.

Terwijl men daar zat, kwam een man den weg, die langs den beukenboom liep, opgetreden; het was de brievenbesteller, die van de naburige stad terugkeerde, en zijn vermoeiend werk voor eenige stuivers daags verrichtte. Hij ging diep gebogen onder zijnen last en het zweet druppelde in dikke perels van zijn hoofd.

Toen hij aan den beukenboom kwam, lichtte hij even het hoofd op, alsof hij dien grooten engel, met zijne breed uitgestrekte vleugels, bedanken wilde voor de verkoelende schaduw, welke hij hem op het voorhoofd goot.

‘Goeden dag!’ zegde de man, zich tot de rustende wandelaars wendende.

‘Geluk, vriend!’ was het tweevoudig antwoord.

‘Ha, jonge heer Krans,’ hervatte de brievenbesteller, ‘t is waar ook, ik heb hier eenen brief voor u, die zeker van de andere zij der wereld komen moet.... Wacht, daar is hij... zie, hij zal u zoo wat een gulden aan vracht kosten.... Duivels, als die niet uit China komt, dan komt hij voor het minst uit de maan!’

De student was opgestaan en had den brief genomen. Het adres luidde als volgt, daargelaten eenige moorddadige spelfouten:

*Aan Daniël Krans, zoon van Evert Krans,
te Bladel in Holland.*

Daniël kon geen woord spreken en zijn hart klopte geweldig, toen hij in eenen der postmerken ‘New-York’ las. Zonder eene lettergreep te kunnen uiten, tastte hij in zijnen zak en reikte den brenger het verschuldigde zilverstuk over.

‘Daniël, wat brief is dat?’ vroeg de blinde, met eene licht ontroerde stem.

‘Ik weet het niet, grootvader: hij komt van ver, heel ver.’

‘Dan!’ riep de grijsaard eensklaps met vervoering uit, ‘dan komt hij uit Amerika.’

‘Ja, ja!’ was het antwoord van Daniël, terwijl hij den brief koortsachtig losmaakte; ‘ja, ik had er een voorgevoel van... Heva!’ ging de jongeling voort, ‘grootvader! de naam van Heva staat onder den brief!’

‘Lees, lees, mijn kind!’

‘Wat heb ik u gezegd, grootvader!’ hervatte Daniël opgetogen, terwijl de gelukkigste glimlach in zijn oog fonkelde.

‘Lees dan toch, Daniël!’

‘Ik kan niet, grootvader; tranen van geluk verduisteren mijne oogen. O, zij leeft, Goddank!’

Toen eindelijk de eerste vreugde gematigd was, ving Daniël met eene, van ontroering bevende stem de lezing van den volgenden brief aan. Laat ons echter opmerken, dat wij een aantal onderbrekingen, zoowel van wege den grijsaard als van den voorlezer, onaangeroerd zullen laten:

‘Waarde Vriend!’

Ik laat u weten den staat van mijne gezondheid en ik hoop van u hetzelfde. Dag Daniël! Gij zult misschien de kleine Heva, met wie gij altijd speeldet onder den beukenboom, niet meer gedenken; maar ik heb altijd aan u gedacht. Ik had al lang geschreven, want ik kan schrijven; maar vader hoort niet gaarne van Bladel en van den beukenboom spreken. Hij zegt altijd: “Aan wien zoudt gij schrijven? grootvader is zeker al lang dood en al de anderen zijn kwaad op ons.” Maar nu heb ik voor een paar oude schoenen, een stuk papier, eene groote ganzepen, wat inkt en een rood ouweltje gekocht, en nu schrijf ik aan u, omdat gij altijd met mij speeldet, en ge zult dan ook wel wijs worden uit mijne hanepooten.

Ik laat u dan weten, dat ik nog frisch en gezond ben, en ik hoop van u hetzelfde te vernemen. Vader is ook gezond; maar onze arme moeder is al lang dood; zij is onderweg, nadat wij eene groote, heel groote stad verlaten hadden, in een groot, heel groot bosch gestorven en begraven. Ik weet nog goed, dat wij heel lang op zee zijn geweest. Och, het groote schip was zoo plezierig niet, als dat gij gemaakt hadt van uws vaders klomp, en dat wij samen op den vijver lieten drijven! Eens waaide het heel hard; het water kookte en schuimde als in eenen ketel boven het vuur - maar veel erger, en het schip danste op en neer alsof het gek was. Wij waren dicht bij den dood, zegde men mij daarna; maar ik had het heel plezierig gevonden.

En toen kwamen wij in eene groote stad, waar veel huizen, veel schepen en veel menschen waren, en toen hebben slechte menschen ons daar bestolen. Och, wat heeft moeder toen geweend; maar het kon niet baten. Toen zijn wij vertrokken heel ver, door bosschen en wildernissen, en daar stonden nergens huizen, en dikwijls hadden wij geen eten. 's Avonds sliepen wij onder afgekapte boomtakken, en het regende, en toen werd moeder ziek en stierf zij. Ach, Daniël! wij hebben geen kerkhof kunnen vinden om haar te begraven. Ik geloof dat er hier geen God is. want kerken zijn er niet. En toen gingen wij weenend voort, en wij hoorden de wilde beesten huilen, en vader zegde dat zij moeder zouden opeten.

Wij waren vermoeid, arm en diep bedroefd, toen wij in de bosschen aankwamen, in den Wisconsin; en daar zagen wij Heln Spek en Geertjen Heiveld ook, en meer andere menschen van onzen kant; maar ieder helpt hier zich zelven en denkt niet aan zijn evennaaste. Wij moesten nog al verder de bosschen in, en toen we daar kwamen, was alles met dikke boomen beplant, zooals het Postels-

bosch⁽¹⁾, en die moesten er eerst uit, wilden wij koren zaaien, en daarop konden wij niet wachten. Vader heeft toen alles weer verkocht. Nu wonen wij in een klein hutteken, dat vader zelf gebouwd heeft, en hij gaat als arbeider werken en ik ook.

Ach God, we zijn wel ongelukkig geweest. Ik ben al heel groot geworden. Als ik alleen ben, denk ik nog dikwijls aan die schoone hoeve en aan den grooten beukenboom, en ik gaf wel een druppel van mijn beste bloed, als ik dat alles nog maar een klein minuutje kon zien. Gij moet ook al groot zijn, Daniël. Meet uzelfven eens met een kliskoord en doe die in eenen brief, en dan zal ik het hier afmeten tegen een grooten boom, en er een kerf met een mes in maken. Leg er dan ook een knoopken in hoe dik de beukenboom wel geworden is, en zeg dan eens of de groote wolfshond van vader Evert, en of het schoon roodbont kalf nog leven; doe de complimenten aan grootvader als hij niet dood is.

Ik moet u nog zeggen dat ik toch goed geleerd ben. Er was hier een Hollandsche schoolmeester, die mij het eerst voor een brood, het A B C heeft geleerd. Och arme! die is ook al dood van de geelkoorts. Daniël, zeg toch aan de menschen van uwen kant, dat ze thuis blijven en zich spiegelen aan ons droevig lot.

Ik breek af met de pen, maar niet met het hart, en als gij dit ooit leest, dan moet ge maar denken dat ik het zelve ben; want het zijn toch mijn eigen handen die het geschreven, mijn eigen oogen die het gezien hebben; en denk er dan ook bij dat mijn mond tot u zegt “Dag, Daniël!”

HEVA.’

‘N.S. Wij vertrekken binnen kort en gaan verder het

(1) Een bosch, dat op eenigen afstand van de bekende abdij van Postel ligt.

land in. Men zegt dat er een land is, waar het goud op den weg groeit, gelijk bij u de steentjes in 't zand; nu, daar gaan wij heen, en als ik veel goud zal gevonden hebben, dan zal ik er u ook wel van meêdeelen.'

Het zou bijna onmogelijk zijn de duizenden gevoelens af te malen, die de harten van grijsaard en jongeling, bij het lezen van den brief, bestormden. De vreugde had echter de overhand; de gedachte 'zij leven' overheerschte elke andere. Later, als de eerste begoochelingen zouden verdwenen zijn, zou de beurt aan de smart komen en men zou weenen over het ongelukkig lot van Huibert's familie. Voor den ouden blinde en voor Daniël brak dat oogenblik dan ook welhaast aan.

Met drift waren beiden, na het lezen van den brief, opgestaan en sloegen den weg naar de hoeve in, om Evert en Begga de blijde tijding 'zij leven!' te brengen; doch onderweg begon reeds het smartelijk nadenken en de glimlach veranderde in eenen traan. Men sprak over het verledene, over het rustige leven op de hoeve met den *Witten Schoorsteen*, over de goede broodwinning; en de toekomst van de ongelukkige dwalers inziende, huiverde de jongeling voor de arme Heva, voor den rampzaligen Huibert. Hoe goed begreep hij nu de waarheid dezer eenvoudige woorden, die hij des winters, in eenen hoek bij het koesterende haardvuur gezeten, zijnen vader dikwijls had hooren herhalen:

Ghy dan vaert na Oost of West,
Eyghen huys is alderbest.

Den ganschen avond werd er natuurlijk over de landverhuizers gesproken; Daniël moest den brief wel twintig maal herlezen, en telkens leverde dit of dat woord, eene eindelooze stof tot praten, tot hoop en vrees, tot eenen

glimlach en tranen op. Men betreurde Heva, men beklagde Huibert, men beloofde te bidden voor *schoone* Monica, die schatten en weelde gedroomd en integendeel niets gevonden had dan een graf in ongewijde aarde. Men was, kortom, gelukkig dat vader en moeder nog leefden; maar de ontevredenheid hecht zich immer aan alles wat menselijk is, en daarom las Evert ook, nadat hij allen had aangemaand het lot te aanvaarden, zooals de goede God het gegeven had:

Vrienden, laat u vergenoegen
 Met dat u den Hemel geeft,
 Wilt u na de reden voegen:
 Dit is 't beste dat men heeft.
 Waerom wenschen, hopen, schromen?
 Waerom altydt weder aen?
 Schoon ghy mocht'et al bekomen,
 't Kond u dan oock slimmer gaen.

En dat was waar. Men besloot dan ook gelaten te zijn met de tijding, en naar Amerika te schrijven. Daniel zou een schoonen brief opstellen, en ieder zegde hem wat hij er zoo al in kon opnemen. Er was voor het minst stof voor een halven foliant! Evert, van zijnen kant, was er op bedacht om stoffelijke hulp bij den troost te voegen; hij had nog eenige ongerande rijksdaalders in de kas, en uit den brief bleek maar al te wel, dat zulk eene gift niet onwelkom zou zijn. Men haalde papier, pennen en inkt te voorschijn en reeds had de student, met een kloppend hart, aan het hoofd van den brief 'Vriendinne' geschreven, toen hij op eens de pen neerwierp, en op bedroefden toon zegde:

'Maar ik denk er aan.... Wij weten het adres van Heva niet.'

'Hoe, het adres?...' vroeg Evert. 'Het adres?...'

'Wel ja, Heva zegt niet in welk dorp, in welke stad zij woont.'

‘Dat is ongelukkig waar!’ liet de blinde er op volgen.

‘Daarbij,’ zoo ging de student voort, ‘zij schrijft ons dat zij binnen kort naar het goudland wil vertrekken.’

‘Wel,’ viel Begga plotseling in, ‘wel schrijf dan maar: *Heva in Amerika.*’

‘Ach, moederlief, Amerika is eene halve wereld groot.’

Daniël legde de ganzeveêr neer en na rijp beraad was men overtuigd, dat men niet anders doen kon dan in de zoete hoop leven, dat Heva een tweeden brief schrijven zou, en dan het adres niet zou vergeten. Evert had minder spijt over den brief, dan wel dat hem nu de gelegenheid niet gegeven werd, om Huibert eenige zijner rijksdaalders te doen toekomen - maar, zooals Daniël zegde: Amerika was zoo groot!

Vóór dat men zich ter ruste begaf, knielde de familie neer en het oog op den Zaligmaker gericht, die van zijn kruis goedgehartig op de biddenden scheen neer te zien, vraagden zij aan den Alvader dat Hij eens aan gene zijde van den Oceaan genadig op de bedroefde harten van Huibert en Heva zou neerblikken.

Kort daarna keerde de student naar de latijnsche school terug. Uiterlijk was hij dezelfde, innerlijk echter was zijn gemoed diep geschokt door den brief uit Amerika. De naam van Heva lag dikwijls, als hij alleen was, op zijne lippen en in zijne verbeelding trachtte hij zich een wezen voor te stellen, zooals het meisje zijn moest. Dit scheen hem gemakkelijk in het dorp, waar hij vroeger met haar gespeeld had; maar tusschen de prozaische schoolmuren was hem dit niet meer mogelijk. Dikwijls zat hij met den brief van Heva voor zich, en hij las en herlas de zinsnede:

‘Ik breek af met de pen, maar niet met het hart, en als gij dit ooit leest, dan moet gij maar denken dat ik het zelf ben; want het zijn toch mijne eigen handen die het geschreven, mijne eigen oogen die het gezien hebben, en

denk er dan ook nog bij dat mijn mond tot u zegt: ‘Dag, Daniël!’

Doch, alleen onder den lommerijken beuk, aan de kabbelende rivier, aan de hoeve met den *Witten Schoorsteen*, kon Daniël zich het beeld van Heva voor oogen tooveren, en mocht hij duidelijk die zoete, murmelende stem hooren, welke hem van gene zijde der zee den groet toefluisterde.

De tijd verliep; doch hoe vurig men het ook hoopte, er kwam geen brief meer uit Amerika, en weldra sprak men weer minder over Huibert en Heva. Wat doet de tijd al niet vergeten! Wat smartelijke wonden heeft hij genezen!... Voor Daniël zelf was die brief eindelijk een droom geworden, welke eene oogenblikkelijke overspanning in hem had teweeggebracht, en hoewel hij het schrift van de vriendin zijner jeugd heilig bewaarde, kwam het hem thans niet meer dan bij toeval in handen.

Zes jaren had Daniël in de latijnsche school doorgebracht; hij was nu ongeveer twee en twintig jaar oud, schoon van uiterlijk, rank van gestalte, zuiver van ziel, en begaafd met vele wetenschappen, welke hem zoo in- als uitwendig beminnelijk deden zijn. Met de eerstkomende vacantie zou de student dus het plechtige besluit doen kennen, of hij het geestelijk leven zou intreden, ofwel in de burgerlijke samenleving terugkeeren.

Eenige dagen vóór het aanbreken der vacantie, kwam er een brief aan het adres van Evert Krans, die, zoodra de vader het schrift van zijn zoon herkende, met eene bevende hand en een kloppend hart geopend werd. Die brief bevatte de tijding, dat Daniël niet anders dacht, of hij zou zich aan den geestelijken stand toewijden, ofschoon hij vreesde dezen niet waardig te zullen zijn.

Wat al zoete begoochelingen lachten Begga toe! Zij stapte, in hare verbeelding, de volgende jaren over, en meende haren zoon reeds in zijn gouden gewaad, voor het

altaar te zien staan, wanneer hij, in zijne geboorteplaats, zijne eerste Mis zou opdragen. Zij zag hem geëerd, bemind en priester naar Gods hart, en wie weet! of zij den beminden Daniël nog niet met mijter en staf droomen zou.

De wenschen eener moeder, aangaande hare kinderen, zijn eindeloos groot! De hemel is onmetelijk en geheel met liefde vervuld; doch het hart eener moeder is wellicht even onmetelijk!

Evert liet zich zoo lichtvaardig niet meê slepen en hoe hoog hij het ook waardeerde, eenen 'heerzoon' te zullen hebben, zou hij echter ook niet kwaad zijn geweest, als Daniël hem geschreven had: 'Vader, ik kom het toezicht over de hoeve op mij nemen; in uwen ouden dag kunt gij dan ongestoord, in den hoek van den haard, Cats lezen en uwe pijp rooken.'

Het nieuws liep als een bliksem zoo snel door het dorp, en buurjongens en buurmeisjes besloten reeds, dat zij gansch het dorp met bloem- en looverkransen, met eerebogen versieren en met masten beplanten zouden, indien Daniël ooit als pastoor zijne intrede mocht doen!

De schoolmeester beloofde gedichten en chronicums; de veldwachter sprak van de driekleur op den toren te doen wapperen; de koster zou de klok doen luiden: kortom, oud en jong was er meê gemoeid, en ieder noemde het een uitstekend geluk voor de brave familie Krans, dat zij eenen 'heerzoon' zou bezitten.

V. Bedrogen hoop.

De vacantie was bijna ten einde. Nog eenige dagen en Daniël zou andermaal het dorp verlaten.

Wij ontmoeten hem, op dit oogenblik, in de groote woonkamer van het vaderlijke huis en leunende tegen het in lood gevatte venster. Peinzend staart hij naar buiten en naar het dansgewoel, want het koren was weer binnen, en onze lezeressen weten dat het dan kermis is in ons dorp.

Het ging er nog altijd even vroolijk toe, en hoewel Evert en Begga tien of elf jaar ouder geworden waren, sedert het vertrek van Huibert en dus ook sedert de eerste kermis, welke wij in het dorp bijwoonden, wilden zij geen van beiden aan het feest ontbreken.

Evert danste nog tegen den besten liefhebber op, en Begga liet zich voorstaan dat zij op dat oogenblik twintig jaar jonger was geworden: kortom, ouderen waren heen gegaan, jongeren waren opgekomen,

Groene bergen worden root,
Kleyne kindren worden groot,

maar de geest van vroolijkheid, van gul en onschuldig genoeg scheen alléén, op de kermis, niet ouder of niet jonger te worden.

Daniël deelde in het kermisvermaak niet. Hij scheen echter naar den dans te zien in de naburige herberg en in de schaduw van den lindenboom; hij scheen naar de blijde muziek, naar het gejubel der boeren en boerinnen te luisteren, en wie zijn strak gespannen wezen gezien

had, zou gemeend hebben dat hij het vriendelijke genot benijdde. Men bedroog zich! Daniël's hart was in dien vliegende kring niet. Geene enkele herinnering van zijne jongelingsjaren hechtte zich voor hem aan dien beweegbaren en vroolijken Krans: zes jaren lang had hij enkel geleefd voor zijne studie.

Daniël had maar ééne herinnering, welke, telkens hij eene danspartij zag, in hem opwelde: het was die aan het blonde meisje, met hetwelk hij als kind gespeeld had, dààr, onder den beukenboom; ginds op de dorpels der huizen; hier op de knieën zijns vaders; verder rond die kramen, waarop mannekens van peperkoek en met hanenpluimen op den kop, de kinderen lagen toe te lachen. En zie! op dat oogenblik zag hij de kleine Heva weêr: met oogjes, blauw gelijk het vergeet-mij-niet; met lokken, glanzend in de zon als pas gesponnen zijde.... Zij huppelde aan zijne hand langs de dansherberg, en de kinderen hielden kermis op hunne manier....

Die droom was zoet, en Daniël liet zich op zijn zachten en effen stroom voortdrijven. Met gebogen hoofd, met een van geluk tintelend oog en een glimlach om den mond, trad hij de deur uit, zonder te weten waarheen hij zijne schreden richtte. Hij was zoo diep in gedachten verzonken, dat hij de woorden niet hoorde, welke de blinde Broncke, die aan de deur zat, tot hem richtte.

Naarmate hij voortging, stierf het dansgedruisch weg; hij stond welhaast alleen in het midden der weiden en bosschen. Niets stoorde de stilte tenzij het gekweel der vogelen, het gesuis van het opstijgende avondkoeltje en het eindeloos murmelen van de beek; en de jongeling, meer en meer in zijn kinderlijken leeftijd terugkeerende, herinnerde zich hoe hij met de kleine Heva dikwijls naar dat alles had staan luisteren, en hoe het blonde kind hem vroeg, wat de vogelen toch wel aan de wolken, het windje aan de boomtakken, het water aan de kleurige

keisteentjes vertelden? De knaap haalde toen zwijgend de schouders op; de jongeling meende er nu eenen zin aan te kunnen geven.

Op dat oogenblik scheen het hem toe, dat het murmelen van de beek, het snappen, kakelen en lachen van Heva was, en hij wenschte het meisje dààr, op diezelfde plaats terug, om haar te kunnen zeggen, dat het zingen der vogelen, het suizen van den wind, het gemurmel van het water, de zoete beelden waren van de lente huns levens.

Verder op schoof het rivierken rustig en kalm voort, hier onder de schaduw der elzentakken, ginder gekleurd door avondgloed. Nog hooger verdeelt het zich in twee takken: daar murmelen de golfjes elkaar den afscheidsgroet toe. De eene tak blijft de kalme beek van vroeger; met haren ondiepen en met mozaïk belegden bodem, met haar helder en zuiver water, met hare bloemen, lisch en riet op den oever: dat was het leven van den jongeling geweest.

De andere spoedt zich eerst lachend door de velden; de beek wordt breeder en dieper; zij stuwt hare golven wilder voort en stort zich welhaast in de bruisende zee uit: dat was het leven van de blonde Heva geworden, welke al te vroeg het vreedzame dorpken had verlaten, en op eene vreemde kust haar hartje had voelen breken, zooals de golfjes, in de wijde zee verslonden, tegen klippen en rotsen gebroken en bruisend teruggeslagen worden.

En zoo mijmerend, trad Daniël onder de hooge denne-boomen voort.

‘Priester zijn,’ zoo dacht hij, ‘is zeker verheven. Wat kan er zoeter zijn, dan het verkondigen van de leer des vredes: *“Hebt elkander lief!”* welke Christus eens als een hemelschen dauw, van zijne lippen op de dorre aarde vallen liet. Ja, het moet zoet zijn, den ongeleerde te onderwijzen; den ongelukkige te troosten, de weeskinderen onder zijne bescherming te nemen, de weduwe te ondersteunen, te bidden voor hen die lijden. Het moet eene innige zelf-

voldoening zijn overal gelukkigen te maken, en zelfs meer weldaden te besteden aan die welke ons haten, dan aan die welke ons weldeden.... En dan, met moed beziel, de apostels van het geloof volgen, de zeeën oversteken, en in de nog woeste landen van Amerika de liefdeleer verkondigen....’

Waarom staat Daniël plotseling stil? Waarom klopt zijn hart zoo geweldig? Waarom bibbert den naam ‘Heva’ weer over zijne lippen?

‘Ja,’ zegt hij, ‘als ik priester ben, zal ik naar Amerika gaan, en dan ook mijne zuster Heva opzoeken, wier beeld mij altijd zoo levendig is bijgebleven, omdat de blinde grootvader er mij altijd over sprak.... O, kon ik haar gelukkig doen zijn en terugbrengen naar ons dorp, hetwelk zij in dien brief, vóór eenige jaren geschreven, zoo diep betreurde.... Ja, ja, ik zal naar de Nieuwe Wereld gaan om de heidenen te bekeeren, om onze landgenooten te troosten en te helpen, om....’

In zijne verbeelding was Daniël de zeeën overgestoken, en dwaalde hij in de dichte bosschen van Amerika rond; hij doorstond er alle gevaren, welke dat apostelschap meëbrengt en trachtte er de kroon der martelaars voor het geloof te winnen.

De zon was ondergegaan; de hemel was echter nog vuurrood. De maan stond reeds, doch glanzeloos, aan den hemel. Zonder er aan te denken richtte Daniël zijne schreden naar den beukenboom. Toen hij hem op eenigen afstand genaderd was, lichtte de dreamer het hoofd op, en naar den vriend zijner jeugd starende, herhaalde hij de woorden van den blinde: ‘Mij dunkt dat Heva onder dezen beukenboom nog eens terugkeeren zal.’

Eene zwarte gestalte stond onder den beukenboom; Daniël zag dat het eene vrouw was, welke het hoofd gebogen hield, en in diepe gedachten scheen verzonken te zijn.

Op twee of drie stappen van den beuk stond de jongeling stil en zag naar de onbekende. Zij had een rood geruiten doek om het hoofd geknoopt, en onder uit hare verscheurde rokken, kwamen de bloote en doorwonde voeten te voorschijn. Voor haar lag een stok, waaraan een pakske was vastgemaakt.

Waarom, en dit reeds in den aanvang der beschouwing, had eene bange ontroering zich van Daniël meester gemaakt?

‘Heva!’ trilde het van de lippen des students.

‘Wie roept mij?’ zuchtte het meisje, als uit een diepen droom ontwakende.

‘Zijt gij het, Heva?’ hervatte de jongeling aarzelend en met ingehouden adem toesnellende.

‘Ja; en gij, gij zijt...’

‘Daniël.’

‘Daniël!’ murmelde zij met eene koortsachtige blijdschap, en zakte daarna machteloos onder den beuk neer.

Een kwartier uurs lang zat Daniël op de knieën bij het meisje; zijne gedachten hadden geen geregelden loop meer, en het stormde zoo geweldig in zijn hart, dat hij dacht in eenen droom te verkeeren of zinneloos te zijn. Van waar kwam zij, die arme Heva, en hoe was zij daar gekomen? Hoorde zij nog onder de levenden, ofwel kwam zij uit het rijk der dooden terug?

Die vragen verdrongen zich beurtelings, doch werden niet opgelost.

Heva was nog altijd schoon; haar oog, dat een weinig te voren den jongeling met zooveel dankbare vreugde aanstaarde, was nog altijd blauw; hare lokken waren nog altijd zacht blond; slechts de ronde wangen van het kind waren verdwenen: het lijden is een vampier, die den mensch uitmergelt en afzuigt.

Toen het meisje weer tot bewustzijn terugkeerde, richtte Daniël haar op en vroeg:

‘Van waar komt gij, Heva?’

‘Van ver, heel ver. Ik kom uit Amerika.’

‘Alleen?’

‘Alleen. Allen zijn dood en ongelukkig gestorven. Och, wat doet het mij goed hier te zijn!’

‘Zóó ver gekomen!’

‘Ja, wij waren diep in de bosschen toen vader, arm en verlaten, stierf. Ik kon ginder niet blijven; ik weet niet welk gevoel mij altijd voort en voort dreef. Ik dacht gedurig aan den beukenboom... aan u allen.’

‘En wij aan u, Heva.’

‘Honderden uren ver ben ik gegaan, nu alleen, dan met arme landverhuizers, en eindelijk stond ik op den oever der zee. Dikwijls dacht men dat ik zinneloos was, en ik meende soms dat men gelijk had. Liefdadige menschen hebben mijnen overtocht betaald, en nu ben ik hier.’

‘Goddank! hier zult gij vrienden vinden.’

‘Och, men zal mij niet meer kennen, en dat is ook niet noodig. Ik dacht dikwijls in Amerika, als ik den beukenboom, het huis met den *Witten Schoorsteen* en Daniël nog maar eens gezien heb, dan kan ik gerust sterven.’

‘Och, neen! gij zult leven.’

‘Daniël, mij dunkt dat ik, sinds ik hier ben, het leven weer met volle kracht inadem.’

‘Kom, Heva! naar het huis mijns vaders. Kom er uw blinden grootvader omhelzen.’

‘Mijn blinde grootvader? Leeft die nog?’

‘Zeker! Dank aan hem is de herinnering aan u in ons huis altijd levendig gebleven.’

Daniël nam nu den stok en het paksken op, die aan de voeten van het meisje lagen, en Heva bij de hand grijpende, wilde hij haar driftig meêsleepen.

‘Ik kan zoo snel niet gaan, Daniel,’ zegde de weêrgekeerde; ‘ik ben doodelijk vermoeid en mijne voeten

zijn doorwond. Och, wat is de avond hier zoet en kalm!’

Langzaam trad de student naast het meisje over het voetpad voort. Zij spraken over het verledene, over het sterven van vader en moeder Broncke, over de armoede en vernedering in het vreemde land doorstaan; over den brief, die eenige jaren te voren in het dorp was aangekomen; over de welvaart van de familie Krans, en eindelijk vertelde Daniël, dat hij dien avond langen tijd aan zijne kleine speelgenooten gedacht en het voornemen opgevat had, om haar, priester zijnde, in Amerika te gaan opzoeken en troosten.

‘Zult gij priester worden, Daniël?’ vroeg Heva en zij deed hare blauwe oogen wijder open en er tintelde een glans van bewondering.

‘Misschien!’ liet de jongeling er zacht op volgen. ‘Binnen eenige dagen zal ik naar het groot Seminarie vertrekken.’

‘Och, ga toch nooit naar Amerika!’

‘Waarom niet?’ zegde de student aarzelend.

‘Gij weet niet wat voor een land, Amerika is.... Nu, ik wensch u geluk op uwe levensbaan. Mocht gij er nooit zooveel lijden vinden als mijne familie op de hare gevonden heeft!’ voegde het meisje na eene poos bij, en sloeg hare betraande blikken ten hemel.

Wat was de avond schoon en rustig! Wat zong de vogel, in de boomtakken, vroolijk zijn avondlied! Wat kirden de tortelduiven zoet in den top der mastebomen! Hoe vriendelijk groetend sloeg de torenklok van het dorp! Wat liefelijke geur, wat frissche lucht ademt men in zijne geboortestreek!

Daniël en Heva naderden het huis van Krans. De moeder kwam haren zoon te gemoet, want zij had hem reeds voor het avondeten verwacht; maar zij was zeer verwonderd toen zij hem in de verte, met eene bedelares aan den arm, zag naderen. Toen Daniël haar echter toeriep: ‘Moeder,

moeder, hier is Heva!’ meende de goede vrouw van ontroering te zullen sterven.

Wij zullen de duizenden gevoelens niet trachten te beschrijven, die beurtelings Evert en Begga bestormden; evenmin zullen wij trachten die af te malen, welke den ouden Broncke door het hart gingen. Helaas, zij waren al te geweldig voor den ouden man, en in de armen van Heva zakkende, riep hij, onder stuipachtig lachen en weenen, uit:

‘God! laat mij nu maar sterven!’

Het was of God het gebed van den grijsaard verhoorde en hem, in die zoete vreugde, tot zich wilde roepen. Hij had immers reeds genoeg geweend en geleden, dan dat hij straks nog de ongelukken van zoon en dochter, uit den mond van zijn kleinkind, zou moeten vernemen.

‘Heva, het is of ik op dit oogenblik zelve sterven zal!’ stamelde de blinde.

‘Grootvader, wat zegt ge toch!’

‘Ja, ik gevoel het; maar ween niet over mij. Ik ga aan uwen vader zeggen, dat gij hier zijt. Evert, zult gij haren vader; Begga, zult gij hare moeder zijn?’

‘Ja, ja!’ klonk het tweevoudig uit den mond der goede menschen.

‘Goddank!’ murmelde de grijsaard.

De blinde had de waarheid gesproken.

Ondersteund door zijne weenende weldoeners, het hoofd tegen Heva's hart geleund, stierf de blinde eenige uren later, nadat hij, door den pastoor van het dorp, het troostende ‘Vrede zij met u’ over zijn sterfbed had hooren uitspreken.

Vreugde en smart wisselden elkander met ongehoorden spoed in Evert's woning af; de laatste verdrong de eerste - wat is er natuurlijker! Doch in dien stillen en eenvoudigen familiekring heerschte een onbepaald vertrouwen op

God, en het was of allen begrepen, dat wat Hij deed wél gedaan was.

Des avonds baden de boeren voor den blinden martelaar, zegenden zijn aandenken, en jaren later sprak men nog, onder den beukenboom, van den ouden Broncke.

De blinde was in tijds gestorven; want toen de blonde Heva de ongelukken harer familie vertelde, toen zij den dood harer moeder, de ziekte en ellende haars vaders maalde en eindelijk de dood verhaalde van den *Rossen Huib*, weende iedereen.

Wat al bedrogen hoop, wat al zielsfoltering, wat al lichamelijk lijden hadden die arme menschen moeten doorstaan! En Heva dan? Men kon niet meer verwonderd zijn, dat zij er zoo bleek en zoo mager uitzag, en indien Evert, op dat oogenblik aan vader Cats gedacht had, hij zou gewis de zoete regelen herinnerd hebben, waarin de dichter van ‘Sorgvliet’ zegt:

Soo worden blonde vlechten grijs,
Soo worden blijde zinnen vijs,
Soo worden roode lippen blaeu,
Soo worden schoone wangen graeu,

‘Doch nu,’ zegde Evert en nam vertrouwelijk de magere handen van Heva in de zijne, ‘nu zijt gij hier en gij blijft bij ons. Wij zullen u als onze dochter beminnen.’

‘Ja zeker,’ liet Begga er op volgen, terwijl zij hare tranen met den voorschoot wegwischte.

Het was nacht.

Ieder sliep rustig in het huis van Evert; alleen Daniël werd herhaalde keeren uit koortsachtige droomen wakker geschud. Hij zag in zijnen slaap twee beelden, welke hem gedurig tot zich lokten: het eene was het beeld van Heva, het andere was een wezen, rein en schoon, in een gouden Misgewaad.

Als hij wakker werd klopte zijn hart angstig, en het koude zweet dreef over zijn aangezicht. Te vergeefs stond hij op, opende het venster en liet de nachtwind zijne brandende slapen verkoelen. Zelfs wakende stonden de beelden voor zijnen geest; er heerschte een geweldige strijd in zijne ziel: aan welke van de twee zou hij de hand toereiken?

De student was gelukkig toen de morgen aanbrak. Hij ging ter kerke om te bidden; doch er daalde geen troost in zijn hart. Hij zocht andermaal van die gevoelens, welke zijne ziel tot een heiligen geestdrift vervoerden, doch hij vond er geene. Hij ging in de eenzaamheid - maar overal vervolgde hem het beeld van Heva. Hij zag het weêrspiegelen in het water der rivier; hij dacht het te zien in de drijvende wolken; hij hoorde hare stem, haren voetstap in het mysterieus gemurmel der bosschen, en het hoofd gebogen, zegde hij:

‘Ik ben niet waardig, de verhevene zending van dienaar Gods op mij te nemen. Het was verwatenheid te denken, dat mijn hart liefde genoeg bezat om heel de wereld te omvatten, en mij dunkt dat er mij zelfs ontbreken zal, om één enkel wezen gelukkig te doen zijn.’

Daniël stond weêr onder den beukenboom, alsof hij daar, bij den vriend zijner jeugd, de beslissing van den strijd dacht te vinden, die in zijn binnenste woedde.

‘Wat hebt gij toch, Daniël?’ vroeg plotseling eene stem, en toen de jongeling het bleeke gelaat oplichtte, zag hij zijnen vader voor zich staan. Evert had den zondagschen hoed op, den blauwen linnen kiel aan en den mispelaren stok in de hand - een bewijs dat de boer het dorp verliet.

‘Waar gaat gij naartoe, vader?’ vroeg de jongeling.

‘Jongen, jongen! gij hebt inderdaad eene korte memorie. Heb ik u niet gezegd, dat ik vandaag de laatste uwer benodigheden in de stad wil gaan koopen.’

Daniël werd bleeker dan te voren.

‘Indien gij nog eenige dagen wachtet...’ stamelde hij.

‘Maar waaraan denkt gij toch? Overmorgen moet gij immers vertrekken.’

‘Overmorgen reeds!’ en strak zag Daniël naar den grond.

‘Overmorgen....’

Evert bemerkte nu maar al te wel, dat Daniël niet in zijne gewone stemming verkeerde. Ook hem beving eene ontroering, en terwijl hij beide handen van zijnen zoon vastgreep, zegde hij:

‘Daniël, Daniël! Wat gaat er in u om?’

‘Een geweldige strijd, vader.’

‘Tusschen....’

‘Tusschen God en de wereld.’

Evert sidderde.

‘Vader, zou ik nog gelukkig kunnen zijn, indien ik mijne studiën niet voortzette?’ vroeg Daniël aarzelend.

‘Daniël, maar wat is er toch? Gij zijt zoo bleek, gij ziet mij zoo wonderlijk aan, gij spreekt zoo somber. Wat hebt gij daar gezegd?... Dus geen priester worden!’

‘Och, wees niet kwaad, vader; maar ik weet niet, of het mij niet zaliger zijn zou bij u en moeder te blijve, hier in ons dorp, dan wel....’

Evert had dus zeer goed verstaan; de brave man kon in den beginne geen woord spreken. Hij zag den jongeling met blijkbare onrust in de oogen, en hield zijne handen nog altijd in de zijne geklemd.

‘Daniël,’ zegde hij, ‘zijt gij wel goed bij uwe zinnen?’

‘O vrees niets, vader; ik weet zeer wel wat ik u vraag.’

‘Nu, daar dank ik God voor. Ja, jongenlief,’ ging hij troostend voort, ‘ik denk, dat gij hier ook gelukkig zoudt kunnen zijn. God heeft immers voor elken stand een weinig geluk bewaard: voor den eenen wat meer, voor den ander minder.... Nu, ween maar niet, gij ziet wel dat ik het niet

kwaad met u meen.... Wilt gij dan uwe studiën niet voortzetten, Daniël?’

‘Ik weet het niet.’

‘Sinds wanneer wankelt gij dan, zoon?’

‘Sinds gisteren avond; sinds Heva gezegd heeft, dat zij uit Amerika gekomen is om mij te zien, en daarna te sterven.’

Evert had het hart zijns zoons begrepen.

‘Ik zou mijn leven willen opofferen,’ ging Daniël voort, ‘om Heva gelukkig te zien; want ik weet niet welk geheimzinnig medelijden mij aan dat arme, bleeke kind vastkluistert. Wij kenden elkaar in onze teëre kindschheid; als jongeling en maagd hebben wij elkaâr niet vergeten, en het is of de Voorzienigheid haar juist op dit oogenblik gezonden heeft, om mij te zeggen: ‘Heb medelijden met de vriendin uwer jeugd!’

‘Het is geen medelijden, Daniël, dat u in het hart zit.’

‘O ja, niets dan medelijden!’

‘Neen, neen, het is heel wat anders, beste jongen!’ zegde Evert.

Daniël zweeg; want hij verstond niet recht wat zijn vader bedoelde.

‘Uwe moeder, Daniël, zal wel bedroefd zijn,’ hervatte de vader. ‘Het zou inderdaad een groot geluk zijn voor menschen zooals wij, eenen “heerzoon” te hebben. Jongelief, denk er nog eens goed over na. Echter mogen wij u niet dwingen, en mocht God er anders over beschikken dan dat wij het gehoopt hadden, en die verandering, Daniël, komt gewis van Hem, wij zullen er u niet te minder om liefhebben.’

Er zweefde een glimlach over Daniël's gelaat, een glimlach van dankbaarheid.

Evert staakte aan den beukenboom zijn voorgenomen tocht, en had niet veel moeite om Begga het een of ander voorwendsel wijs te maken, waarom hij terugkeerde. De

waarheid bleef niet lang verholen, en de moeder weende. Al hare tooverbeelden waren verdwenen. Arme moeder, zij die reeds haren lieveling, met mijter en staf gedroomd had!

Begga had aanvankelijk wel een kleinen wrok tegen Heva, wier adem toch geheel haar kaartenhuis in duigen had doen vallen; maar als zij het arme verlaten meisje daar aan het doodsbed van den blinden grootvader zag neêrknielen; als zij zich herinnerde hoe Heva, in hare kinderjaren altijd met Daniël speelde; hoe zij, na eene lange afwezigheid, was teruggekomen om hem te zien, dan dacht de goede moeder den vinger Gods op te merken in die gedurige vereeniging der twee familiën, en zij bad dan ook gelaten: 'Uw wil geschiede, o mijn God.'

De hoop bleef echter nog eene poos op den rand van het hart hangen.

Twee dagen later kwamen vier buren, in rouwmantels, de kist opnemen, welke het stoffelijk overschot van den blinde bevatte.

Achter de lijk-kist traden Heva, de familie Krans en al de buren; want ieder had den ouden man bemind, en ieder wilde hem ook tot aan zijne laatste rustplaats vergezellen.

De klok luidde; de tranen van die brave menschen waren in de mulle aarde verloren gegaan; de pastoor van het dorp had lang en innig voor den overledene gebeden, en men keerde naar huis terug, waar - wonderlijke manier in Noordbrabant! - dapper gegeten en gedronken werd.

Het is bijna even als aan boord: nadat het *Een, twee, drie, in Godsnaam!* uitgesproken en het lijk van den schepeling in het wijde zeegrav verdwenen is, klinkt vroolijk de trom en men marcheert luchtig op en neer.

Begga had de beste hammen, het beste rund- en kalfsvleesch doen gereed maken, het brood was versch gebakken, en de brouwer had *lijkbier* van de beste soort aangebracht. Buren en vrienden zaten aan de lange tafel

in de groote kamer, en schenen door eten en drinken het graf van den blinde te willen vergeten.

Slechts twee personen woonden dit feestmaal niet bij: Heva en Daniël.

Na, op het kerkhof, het geprangd gemoed door tranen te hebben lucht gegeven; na voor de ziel van den overledene in de kerk te hebben gebeden - was Daniël een ander voetpad ingeslagen, dan dat hetwelk hem naar het ouderlijke huis terugvoerde; hij wilde alleen zijn.

Schoorvoetend en zich herhaalde keeren met ingehouden adem, achter eenen boomstam verschuilende, als de jongeling zich omwendde, trad Heva den student achterna: er woog haar iets op het hart, dat zij er gaarne zou afgewenteld hebben. Langzaam sloop zij nader, en waagde het eindelijk den naam van den jongeling te fluisteren.

‘Heva!’ antwoordde deze, en het meisje verschrikte bij het zien der doodsbleekte, welke Daniël's gezicht overtogen had.

‘Daniël, uwe moeder heeft geweend, omdat gij van uwe studiën wilt afzien....’ fluisterde Heva zacht.

De jongeling wist niet wat antwoorden; hij zag het meisje bedremmeld in de hemelblauwe oogen.

‘Och, tracht het mij niet te verbergen, Daniël!’ ging zij voort, terwijl zij met den voorschoot de tranen uit de oogen wischte.

‘Het is zoo,’ wong de jongeling zich uit de keel.

‘Zij zegt dat.... Och, waarom zoudt gij uwe moeder bedroeven. Daniël, gij moest maar geestelijke worden, als zij daarin haar geluk ziet. Men kan niet genoeg doen in de wereld, om zijne moeder gelukkig te maken.

Het meisje zuchtte bij die woorden; want zij dacht aan hare eigene moeder.

‘Waarom zoudt gij uwe roeping niet volgen, Daniël?’ ging Heva voort. ‘In welken stand gij u ook begeeft, gij

zult gelukkig zijn in het volbrengen van uwen plicht: want gij zijt braaf en goed....’

‘Ik zou willen, Heva; maar ik gevoel het, ik ben te zwak voor de heilige roeping, welke mijne moeder zich heeft voorgespiegeld.’

‘O zeg dat niet!’

‘Sinds een paar dagen, dat gij in 't dorp zijt, Heva....’

‘Ik kan hier niet blijven, Daniël; mijn grootvader is dood; ik heb geene familie meer in het dorp....’

‘Heva, het is niet braaf zoo iets te zeggen!’ onderbrak de student. ‘Zijn wij dan de beste familie niet, welke gij kunt verlangen?’ ging hij met ontroerde stem voort.

‘Beminnen mijn vader en mijne moeder u niet als hunne dochter?’

‘Och, ik weet het wel, en ik zal er hen altijd dankbaar voor zijn, maar toch wil ik heengaan.’

‘Waarheen?’

‘Naar de stad.’

‘En wat zoudt ge daar doen?’

‘Ik zou er gaan dienen,’ was het stille antwoord.

‘Is de zucht om in de stad te wonen dan zoo sterk bij u, Heva, dat gij uw geboortedorp andermaal zoudt verlaten, gij, die reeds zulke smartelijke beproevingen onderstaan hebt?’

‘Neen, neen! het is mij hier goed en zalig aan het hart.’

‘Ik begrijp u, Heva. Gij wilt heengaan, omdat gij denkt de hinderpaal, voor het voleindigen mijner studiën te zijn. Maar denkt gij dan, dat ik de vriendin mijner jeugd zou kunnen vergeten, zij, die honderden uren ver gekomen is, om mij te zien? Neen, uw beeld zou mij altijd bijblijven, en in welken wereldlijken stand ik mij ook bevinde, ik zal steeds tot u wederkeeren. Heva, er is eene stem in mij die gedurig zegt, dat uw leven aan het mijne moet gehecht blijven.’

‘Daniël....’

‘Wij waren sedert onze eerste jeugd aan elkander verbonden: uwe beeltenis bleef mij immer bij, terwijl de mijne met u de zeeën overstak. God voert u terug op het oogenblik, dat ik ons huis ging verlaten, als wilde Hij mij zeggen: ‘Blijf, en wees het geluk en de troost voor de arme weeze.’

Tranen stroomden Heva over de bleeke wangen, en toen Daniël hare handen in de zijne gedrukt hield, liet zij het hoofd tegen het hart van den edelen vriend harer jeugd rusten.

De strijd was ten einde.

Het gevoel dat God den kleinen Daniël in het hart gestort had, toen hij met Heva op den oever van den vijver speelde; dat jaren lang in zijne borst gesluimerd had, zonder dat hij begreep wat het was, dat reine en engelachtige gevoel was thans ontwaakt. Heva was diegene met welke Daniël, hand aan hand, tusschen zijne moeder en vader, het leven wilde doorwandelen.

‘In elken stand kan men gelukkig zijn!’ had zijn vader gezegd, en hij hoopte ook dat hij in de wereld gelukkig wezen mocht, niet voor zichzelf, maar voor die lieve, blonde Heva.

VI. Oost west thuis best.

Eenige jaren zijn er, sedert het gebeurde in ons laatste hoofdstuk, heengesneld.

Het vriendelijk dorpke zag er feestelijk uit. De schoone vaderlandsche driekleurvlag, het *oranje blanje bleu*, waaide

op den torentop; de wegen waren met groene masten beplant, en deze met bloemen en aspergiënloof aaneengeschakeld: de grond was met wit zand, met snippers gekleurd papier en bloemen, overstrooid; voor het huis van Krans stond een schoone eereboog, en daar, tusschen het goen in, had de schoolmeester van het dorp, met prachtige krulletters, de volgende verzen geschreven:

Wij vieren al te gaêr vandaag ook om het meest
 Voor eenen grooten man, een blij en plechtig feest,
 Voor Krans, die vlecht een krans om hoofd van d'ouden Krans,
 Wordt er door iedereen gevierd gejubeld thans.

Al de dorpelingen waren in hun zondagpak gekleed; de lange blauwe trouwjjas, de ruige hoed, de gesteven linnen hemdsboord, het zilveren horloge en ketting, kortom het *toilet*, dat anders maar eens of tweemaal per jaar te voorschijn kwam, pronkte dien dag in vollen luister.

De Gilde van St. Joris ontbrak er niet: Simon de Teut, de wimpelrijder, zat op zijn wit ploegpaard, den hoed en het middel met roode sluiers omwonden, en de broek, door het schokken, tot aan de knieën opgestroopt; de Gildekoning had zilveren schilden aan, de hoofdman de spies in de hand, aan welke de nationale driekleurige zijden linten wapperden.

De trom werd geroerd; de kleine, kromme en reeds dronken speelman ging voorop, en kraste de bekende *Turnhoutsche marsch*, uit de beruchte dagen van Heintje Van der Noot; kortom, wie vreemd in het dorp kwam, zou zonder twijfel gevraagd hebben, of op dien dag de goede koning Willem, of voor 't minst de prins van Oranje zijne plechtige intrede te Bladel doen moest.

Vader en moeder Krans waren ook in hun zondagspak, en wezen elkander blijde, de prachtige versiering van het dorp, en vooral het zinrijk vers van den schoolmeester Zij

beloofden elkander dan ook, dat zij gansch het dorp deftig zouden onthalen op gesuikerd bier, ham met mosterd, en versch gebakken brood.

Want, hoewel de lezer het reeds zal vermoed hebben, het feest was ter eere van de familie Krans aangericht, ter eere van onze oude kennis, den goedhartigen Daniël. De jongeling had, na eenige jaren aan de hoogeschool te hebben doorgebracht, zijn examen als doctor in de geneeskunst, met eene schitterende onderscheiding afgelegd en nu ook wilde men in het dorp de belofte volbrengen, welke men lang geleden gedaan had, toen men de zoete hoop had, dat Daniël pastoor zou geworden zijn.

Een eind wegs van het dorp ging de stoet den jongen geleerde te gemoet. Eindelijk brak het lang gewenschte oogenblik aan: het kanon, door den veldwachter kloekmoedig afgestoken, gaf het signaal dat de verwachte feesteling aankwam.

Welhaast zat Daniël op eene met bloemen versierde kar, doch in 't geheel niet op zijn gemak. Vijf of zes boeren hadden hem letterlijk bij den kraag gegrepen, en met geweld op den eerewagen gezet; zij dreigden lachend hem op de kar te zullen vastbinden, indien hij zich tegen de eer, hem aangedaan, verzette. Och, de jongeling zou veel liever, ongezien, langs den binneweg, het ouderlijke huis zijn binnen geslopen!

De Gildebroeders stonden allen om de kar, en de schoolmeester las een gedicht, waarin hij de toekomstige grootheid van den Esculaap, in Alexandrijnen, afschilderde, zóó hartroerend dat hem, maar ook hem alléén, de tranen over de wangen stroomden.

Eindelijk trok men het dorp in. De viool kraste, de trom roffelde, het kanon bromde, de klok luidde, de Gildebroeders losten hunne ganzenroeren: zoo feestelijk was er nog nooit iemand ingehaald! Daniël getroostte het zich, doch toen hij in de verte zijnen vader en zijne moeder zag,

sprong hij gezwind van de kar, en vloog hen beurtelings om den hals.

Onder den boog, voor zijns vaders huis, dronk hij den eerewijn; maar luisterde niet naar het vervolg der Alexandrijnen, die de onvermoeide schoolmeester daar uitkraamde. Zijn oog waarde onrustig rond, en toen de jongeling eindelijk, deels achter het volk verscholen, de blonde Heva bemerkte, drong hij door de menigte, omarmde het meisje en kuste haar hartelijk op de wangen.

Het meisje had, met kloppend hart en met tranen van geluk in de oogen, het feest gezien dat den jongeling werd toegewijd, en op dat oogenblik scheen haar de koning zelve zoo benijdenswaardig niet als Daniël.

‘Kom, Heva, kom!’ riep de jonge dokter uit, ‘het zij heden voor ons beiden een dag van geluk!’ - en met de arme weeze aan den arm, trad Daniël door de schare des volks recht op het gemeentehuis aan.

‘Braaf gedaan, Daniël!’ riep vader Krans.

‘Braaf gedaan, zoon!’ riep de moeder.

‘Ja, oude liefde roest niet!’ hervatte Evert, en het blijft waarheid:

De vors die huppelt nae de poel,
Al sat hij op een gouden stoel.

‘Wel, hij heeft gelijk - gelijk heeft hij, de goede jongen!’ schaterde Begga.

‘Nu, nu, vrouw! ik ook houd van een kort en bondig besluit:

Wat dient hier verder op geseyt?
Bij wijze lieden kort bescheyt.’

Evert en Begga hadden den jongeling begrepen: hij ging bij den burgemeester zijn aanstaande huwelijk, met de blonde Heva, doen aanteekenen.

Eenige weken later was het de trouwdag van Daniël. De groote kamer van het vaderlijke huis was met loof van den beukenboom en met bloemen uit den hof opgesierd; de vloer was met hagelwit zand, en in allerlei figuren, bestrooid - en wat beter was dan dat alles: de lange tafel met sneeuwwit pellen bedekt, zakte in onder het gewicht van hoog opgeladen schotels.

Evert was de gelukkigste der menschen; hij was onuitputtelijk in zijne spreuken van vader Cats; hij zong als een nachtegaal het vroolijk lied van ‘*Vrouw Venus zoontje*’ en was in den dans met Heva de *vis-à-vis* van den ernstigen Daniël en de edelhartige Begga.

Een jonge vrou en ouden wijn,
Die zijn bequaem om vrolick zijn.

zegt de dichter van Sorgvliet - en dit moest Evert ondervinden, want de oude en koppige Rijnsche wijn deed hem weldra geheel zijnen Cats dooreenbrabbelen, en toen hij den dorpschoolmeester - even waggelend als hij - eene les van levenswijsheid wilde geven, zegde hij, met den wijsvinger tegen den neus kloppende:

Eet dat klaar is,
Drinkt dat gaer is,
Spreeckt dat hayr is,
Schout dat waer is,
Trout dat swaer is,
Scheert dat paer is.

Daniël en Heva waren gelukkig, omdat hunne liefde een vasten en duurzamen grondslag had, en Evert Krans en Begga hebben het geluk hunne kleinkinderen - blonde meisjes gelijk de moeder en zwarte krullekoppen gelijk de vader - op hunne knieën te zien dartelen.

In zijn ouden dag rookt Evert ongestoord zijne pijp, en

laat zijne lievelingen prentjes zien en versjes spellen in Cats, even als hij den kleinen Daniël liet doen in diens jeugd. Hij leert hen vroeg hunne geboorteplaats beminnen en tevreden zijn met hun lot: want niemand is meer overtuigd dan hij van de waarheid:

Reis, kruis en zeil van strand tot strand,
Gij vindt geen beter vaderland,

dan het oude en vrijheidslievende Nederland.

Later, als de kinderen zullen groot geworden zijn, verhaalt Evert hun, tot toepassing, de ongelukken van *Rossen* Huib en *Schoone* Monica, de twee fortuinzoekers in Amerika, en hij zal hun de plaats wijzen, waar eens de vriendschappelijke beukenboom stond.

1857.